

-projekt-

Załącznik do Uchwały Nr XIX/.../20 Rady
Miejskiej w Chojnicach z dnia 24 sierpnia 2020r.

**GMINNY
PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA CHOJNICE
NA LATA
2020 – 2023**

opracowała
mgr Marlena Pawlak
Konserwator Zabytków Miasta Chojnice

Spis treści

1. Wstęp.....	4
1.1. Cel opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Chojnice.	4
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Chojnice.....	5
2.1. Podstawowe definicje z zakresu opieki nad zabytkami	6
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	8
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	15
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	15
4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020	15
4.1.2. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności i Strategia Rozwoju Kraju 2020 oraz Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.....	16
4.1.3. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata	17
2019 – 2022.....	17
4.1.4. Strategia Rozwoju Kraju do roku 2030	18
4.1.5. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.....	19
4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Chojnice z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	20
4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2005 - 2020.....	20
4.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego	20
4.2.3. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego	22
na lata 2014-2020.....	22
4.2.4. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego.....	22
4.2.5. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030 ...	23
4.2.6. Strategia Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025.....	24
4.2.7. Stowarzyszenia kulturalne	24
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	25
5.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy:	25
5.1.1. Strategia Rozwoju Miasta Chojnice 2020	25
5.1.2. Gminny program rewitalizacji miasta Chojnice do 2023 r.....	25
5.1.3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Chojnice	26
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta Chojnice.....	30
5.2.1. Kalendarium ważniejszych wydarzeń w rozwoju miasta	30
5.2.2. Zarys historii miasta Chojnice	31

5.2.3. Zabytki nieruchome wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego.....	33
5.2.4. Zabytki ruchome miasta Chojnice.....	35
5.2.5. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków Chojnic.....	36
5.2.6. Wojewódzka Ewidencja Zabytków Archeologicznych – stanowiska archeologiczne	44
5.2.7. Pomniki przyrody w mieście Chojnice.....	48
5.2.8. Pomniki Historii, zabytki wpisane na Listę Skarbów Dziedzictwa, ...	48
parki kulturowe	48
5.2.9. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego wymagające pilnych prac konserwatorskich i restauratorskich	48
5.2.9. Zabytki wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Chojnice wymagające pilnych prac konserwatorskich i restauratorskich:.....	62
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego miasta Chojnice. Analiza szans i zagrożeń	95
7. Założenia programowe :	97
7.1. Priorytety, kierunki i zadania programu opieki:	97
8. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	102
8.1. Instrumenty prawne:.....	102
8.2. Instrumenty finansowe:	102
8.3 Instrumenty koordynacji:	102
8.4 Instrumenty społeczne:	103
8.5 Instrumenty kontrolne:.....	103
9. Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	103
10. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	103
10.1 Źródła publiczne - krajowe:	104
10.2 Źródła publiczne – zagraniczne:.....	106
11. Realizacja i finansowanie przez miasto zadań z zakresu ochrony zabytków	107

1. Wstęp

1.1. Cel opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Chojnice

W celu stworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego inicjuje i opracowuje, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.

Program Opieki nad Zabytkami jest dokumentem służącym do podejmowania planowanych działań dotyczących inicjowania, koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków.

Aby osiągnąć skuteczne rezultaty, należało zsumować najważniejsze informacje oraz dane o zasobach dziedzictwa kulturowego miasta Chojnice, na tle regionu i województwa pomorskiego.

Program jest ważnym narzędziem dla władz samorządowych w dalszych działaniach i planach, przy pozyskiwaniu określonych środków finansowych.

Obowiązek ochrony zabytków i opieki nad zabytkami nakłada Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Określa ona przedmiot, zakres i formy ochrony dóbr kultury. Niezależnie od obowiązku ochrony zabytków, stanowiących historyczną i materialną spuściznę pokoleń, zachowanie, a także przywrócenie zabytkom utraconych walorów jest uzasadnione społecznie i ekonomicznie.

Art. 85 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 poz.282) stanowi, że w Krajowym Programie Ochrony Zabytków i Opieki Nad Zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

Cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami określone zostały w art. 87 ust.2 w/w ustawy.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami ma na celu:

- 1) Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju
- 2) Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej
- 3) Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania
- 4) Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego
- 5) Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- 6) Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków
- 7) Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Chojnice jest zadaniem, do którego obliguje władze wymieniona na wstępie Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Cel programu, który winien być uwzględniony w strategii rozwoju oraz w przestrzennym zagospodarowaniu terenu, to:

- Ochrona zabytków, krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego

- zintegrowana z ochroną środowiska przyrodniczego
- Wykorzystanie zabytków do zwiększenia atrakcyjności terenu dla potrzeb rozwoju społeczno - gospodarczego
- Pozyskiwanie środków finansowych z różnych źródeł na opiekę nad zabytkami
- Wypracowanie metod współpracy z właścicielami zabytków.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Chojnice

Program Opieki nad Zabytkami ma służyć rozwojowi jednostek samorządu terytorialnego, a tym samym społeczności lokalnej, poprzez stworzenie ram dla aktywnego zarządzania zasobem składającym się na lokalne dziedzictwo kulturowe, w tym jego promowanie i upowszechnianie.

Gminy zgodnie z Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2019 r. nr 506 z późn.zm.) w zakresie zadań własnych realizują sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 7 ust 1 pkt.9).

Obowiązek sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami nakłada na gminę art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 poz.282):

- 1) Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
- 2) Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- 3) Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
- 4) Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.
- 5) Sprawozdanie z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki Nad Zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki Nad Zabytkami.

Zadania samorządu z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami zostały określone w art. 4 i 5 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- Art.4.
Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:
  - Zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie
  - Zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków
    - Udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków
    - Przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę
    - Kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków
    - Uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska.
- Art.5.
Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega,

w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- Naukowego badania i dokumentowania zabytków
- Prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku
- Zabezpieczania i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie
- Korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości
- Popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

2.1. Podstawowe definicje z zakresu opieki nad zabytkami

Zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości (np. budynki) będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy - rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych (np. rzeźba, ołtarz, obraz).

Zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami.

Prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań.

Prace restauratorskie - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części oraz dokumentowanie tych działań.

Roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku.

Badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich.

Badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń.

Badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego.

Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej

zieleni rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych., w tym ulic lub sieci dróg.

Historyczny zespół budowlany - powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi.

Krajobraz kulturowy – postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historyczne ukształtowania w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka.

Otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków, w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Dziedzictwo kulturowe - całość dorobku kulturowego tworząca środowisko kulturowe dokumentujące poczucie tożsamości człowieka manifestującej się ciągłością kulturową.

Krajobraz kulturowy zbliżony do naturalnego - ukształtowany i użytkowany przez człowieka, który cechuje roślinność zbliżona lub, w niektórych przypadkach, identyczna z roślinnością naturalnie rosnącą na danym obszarze.

Historyczny krajobraz kulturowy - krajobraz cenny z punktu widzenia ochrony dóbr kultury, np. tradycyjnego rozłogu pól, terenów historycznych kopalń, historycznych jednostek osadniczych i krajobrazów bitewnych. Obecnie postuluje się stworzenie systemu ochrony krajobrazu kulturowego (historycznego), którego instrumentami i instytucjami są: strefa ochrony konserwatorskiej, rezerwat kulturowy, park kulturowy.

Krajobraz miejski - krajobraz obejmujący tereny zainwestowania miejskiego. Występuje w postaci krajobrazów zabytkowych i współczesnych, a odznacza się zabudową wysoką i zwartą. Pojawia się zwłaszcza w jego odmianie zabytkowej, posiada czytelny układ kompozycyjny. W system zabudowy miejskiej włączone są urządzone tereny zieleni (ogrody, parki i inne ich odmiany tworzące systemy zieleni miejskiej, obecnie zwane systemem przyrodniczym miasta).

Krajobrazowa strefa ochronna - w dotychczasowej praktyce ochrony krajobrazu stosowano podział na pięć charakterystycznych stref krajobrazu w ramach jego pełnego polskiego zasobu, wśród których trzy mieszczą się w kategorii stref ochronnych. Są to: strefa rezerwatowa, strefa parkowo-krajobrazowa i strefa krajobrazu chronionego.

Rewitalizacja - proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych, mający na celu wyprowadzenie terenu ze stanu kryzysowego i prowadzący do rozwoju.

Program rewitalizacji - program wieloletnich działań w sferze przestrzennej, społecznej i ekonomicznej, prowadzący w okresie kilkunastoletnim do rewitalizacji terenu znajdującego się w stanie kryzysowym.

Projekt rewitalizacji – realizowany na określonym terenie, będący częścią programu rewitalizacji, w ramach, którego realizowane są zadania inwestycyjne, społeczne i ekonomiczne.

Pomnik historii - to szczególna forma ochrony najcenniejszych zabytków w Polsce. Tytuł Pomnika historii może otrzymać zabytek nieruchomy o szczególnej wartości historycznej, naukowej i artystycznej, utrwalony w powszechnej świadomości i mający duże znaczenie dla dziedzictwa kulturalnego Polski.

Pomniki przyrody - pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienie o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiętkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami.

W świetle ustawy w Polsce ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:

- Zabytki nieruchome będące w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami ruralistycznymi i urbanistycznymi oraz zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego, obiektami techniki (a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi), cmentarzami, parkami, ogrodami, innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji
- Zabytki ruchome
- Zabytki archeologiczne
- Niektóre nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej

Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków
- 2) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa
- 3) uznanie za pomnik historii
- 4) utworzenie parku kulturowego
- 5) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Organy ochrony zabytków:

- 1) Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków
- 2) Wojewoda w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Konstytucja RP (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) w przepisach art.5, art. 6 ust. 1 i art. 86 objęła zabytki ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela.

Głównym aktem prawny regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest **ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. z 2020 poz.282) Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków (art.3, 6):

Zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na

posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki nieruchome są to krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.

Zabytki ruchome są to dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne (militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i order), wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne są to pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości, popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7 ustawy o ochronie zabytków definiuje w zamkniętym katalogu następujące formy ochrony zabytków:

wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków; Zgodnie z art. 9. ust.1 do rejestru *wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku* (art. 9 ust.2). Zgodnie z art. 10. ust. 1 do rejestru *wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę* (art. 10 ust.2). Od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie zabrania się prowadzenia prac mogących prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku. Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej,

wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. (Dz. U. Nr 113, poz. 661)

wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego. Pomnikiem historii można uznać zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury.

utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się pod względem krajobrazowym terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków

ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, są formą ochrony zabytków realizowaną przez samorząd gminny.

Ustawa o ochronie zabytków w art. 18 określa niezbędne elementy przy sporządzaniu i aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz planów miejscowych (także strategii), a są to:

- 1) zapisy Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami;
- 2) rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustalenia dotyczące przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Jednocześnie w dokumentach, takich jak studium, plan miejscowy oraz decyzje o warunkach zabudowy konieczne jest uwzględnienie ochrony:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia
- innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

W przypadku studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w planach miejscowych uwzględnia się także zapisy gminnego programu opieki nad zabytkami oraz ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust. 1, pkt 9 **ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz. U. z 2019 r. Nr 506 z późn. zm.) zostały określone zadania własne gminy: „*zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*”.

Oprócz pkt. 9, odnoszącego się bezpośrednio do ochrony i opieki nad zabytkami, wymienione powyżej sprawy, niosą ze sobą ogromne możliwości związane z szeroko pojętą ochroną zabytków, a także umożliwiają nawiązanie formalnej współpracy z organizacjami, mającymi zapisaną w swym statucie opiekę nad zabytkiem.

Inne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się także w następujących ustawach:

- ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (t.j.Dz.U.2018 poz.2337)
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U. 2017 poz.1161)
- ustawa z dnia 28 kwietnia 1991 r. o lasach (t.j.Dz.U.2018 poz. 2129)
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2018 poz.1945 z późn.zm.) z aktami wykonawczymi
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2019 poz. 1186 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2019 poz. 1396 z późn. zm.) z aktami wykonawczymi
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. 2018 poz. 2204 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz.U. z 2018 poz. 1983 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz.U. 2018 r. poz. 450 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach i oddziaływaniach na środowisko (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2081 z późn.zm.)
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, tzw. ustawa krajobrazowa (Dz.U. 2015 poz. 774 z późn. zm.)

Akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Do najważniejszych należy zaliczyć:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U.2004 nr 212 poz.2153)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U.2018 poz.1609)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2011 r. Nr 113, poz.661)

Regulacje ponad-krajowe ochrony i opieki nad zabytkami

Ochrona i opieka nad zabytkami regulowana jest również następującymi dokumentami o znaczeniu międzynarodowym:

- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Paryż 2003 (Dz.U.2011 Nr 172poz.1018),
- Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz.U. 1996 Nr 120 poz. 564),

- Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy, sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r (Dz.U. 2012 poz.210),
- Europejska Konwencja Krajobrazowa, Florencja 2000 (Dz.U. 2006Nr 14poz. 98)
- Europejska Konwencja Kulturalna, Paryż 1954 r. (Dz.U. 1990Nr 8 poz. 44),
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, Paryż 1972 (Dz.U. 1976 Nr 32 poz. 190),
- Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, Paryż 2005 (Dz.U. 2007 Nr 215 poz. 1585),
- Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobieganiu nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, Paryż 1970, (Dz. U. 1974Nr 20, poz. 106),
- Rozporządzenie Rady Europy (WE) NR 116/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie wywozu dóbr kultury (Dz.Urz. UE L 39 z 10.02.2009, CELEX 32009R0116).

Poniżej omówienie wybranych dokumentów międzynarodowych regulujących problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie dziedzictwa materialnego i niematerialnego.

Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz.U. 2011 nr 172 poz. 1018)

Konwencja definiuje, czym jest dziedzictwo niematerialne i jakie środki jego ochrony przyjmuje się przez państwa członkowskie. Niematerialne dziedzictwo kulturowe to wyobrażenia, praktyki, przekazy, wiedza i umiejętności, jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, uznawane przez wspólnoty i grupy za dziedzictwo kulturowe. Cechy charakterystyczne niematerialnego dziedzictwa kulturowego to: przekazywanie go z pokolenia na pokolenie, stałe odtwarzanie go przez społeczności i grupy w relacji z otoczeniem, oddziaływaniem przyrody oraz ich historią, co zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości. Niematerialne dziedzictwo kulturowe przejawia się w następujących dziedzinach:

- Tradycje i zwyczaje ustne, w tym język
- Sztuki widowiskowe
- Zwyczaje, obrzędy i rytuały świąteczne
- Wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata
- Umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Ochrona oznacza środki mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W szczególności chodzi o identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmacnianie i przekazywanie, w tym poprzez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa.

Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego¹

Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (**Konwencja Maltańska**) sporządzona została w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 roku, ratyfikowana przez Polskę w 1996 roku. W dokumencie zdefiniowano pojęcie dziedzictwa archeologicznego, które jest dobrem kulturalnym Europejczyków tworzącym tożsamość i będącym podstawą badań historycznych i naukowych starego kontynentu. Konwencja

¹ Rada Europy, 1992; Dz.U. z 1996 r., nr 120, poz. 564.

zastąpiła wcześniejszą *Europejską Konwencję o ochronie dziedzictwa archeologicznego*, podpisaną w Londynie 6 maja 1969.

Potrzeba opracowania tekstu Konwencji wynika z:

- zmiany filozofii ochrony zabytków archeologicznych w kierunku większego nacisku na zachowanie stanowisk archeologicznych, a nie na ich badanie wykopaliskowe, które jest metodą niszczącą;
- przyjęcia zasady *kto niszczy, ten płaci* w odniesieniu do inwestycji niszczących stanowiska archeologiczne;
- konieczności podejmowania działań wyprzedzających niszczenie stanowisk archeologicznych przez inwestycje, a mianowicie wcześniejszego rozpoznania zasobów archeologicznych i uwzględnienia map archeologicznych w planowaniu przestrzennym na wszystkich poziomach.

Jednym z rezultatów Konwencji Maltańskiej jest zapewnienie, że żadna inwestycja nie będzie niszczyła stanowisk archeologicznych bez przeprowadzenia wcześniejszych wykopalisk ratowniczych. Skutkiem wprowadzenia w życie tej zasady stało się:

- uwzględnianie obecności stanowisk archeologicznych w ocenach oddziaływania inwestycji na środowisko;
- zwiększenie liczby wykopalisk ratowniczych i radykalne zmniejszenie liczby wykopalisk podejmowanych w celach czysto badawczych (na stanowiskach archeologicznych niezagrażonych zniszczeniem);
- zwiększenie zapotrzebowania na instytucje i firmy archeologiczne, które mogą prowadzić wykopaliska ratownicze w trudnych warunkach (np. zimą); to z kolei doprowadziło w wielu krajach do powstania tzw. archeologii komercyjnej lub kontraktowej, czyli pojawienia się licznych prywatnych firm wykopaliskowych.

Szczególnie istotne dla trwałej ochrony dziedzictwa archeologicznego są artykuły 4 i 5 Konwencji:

Artykuł 4

Każda Strona zobowiązuje się do stosowania środków fizycznej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniając, stosowanie do okoliczności:

- I. nabycie lub ochronę przez organy państwowe, za pomocą innych odpowiednich środków, terenów mających stanowić rezerwat archeologiczny,
- II. konserwację i zachowanie dziedzictwa archeologicznego, jeżeli jest to możliwe na miejscu,
- III. zorganizowanie odpowiednich miejsc przechowywania pozostałości archeologicznych, które zostały przeniesione z ich pierwotnego miejsca.

Artykuł 5

Każda Strona zobowiązuje się:

- I) do podejmowania próby pogodzenia i połączenia odpowiednich potrzeb archeologicznych oraz planów zagospodarowania przestrzennego poprzez zapewnienie archeologom uczestnictwa:
  - a) w tworzeniu założeń planowania, ukierunkowanych na zapewnienie wyważonej strategii mającej na celu ochronę, konserwację i podniesienie wartości terenów o wartości archeologicznej,
  - b) na różnych etapach planów zagospodarowania przestrzennego,
- II) do zapewnienia, by archeolodzy, twórcy planów miejskich oraz regionalnych systematycznie konsultowali się w celu umożliwienia:
  - a) zmiany planów zagospodarowania, które mogą mieć niekorzystny wpływ na dziedzictwo archeologiczne,
  - b) zapewnienia właściwego czasu i środków na odpowiednie naukowe badania stanowisk w terenie i do publikacji wyników badań,
- III) do zapewnienia, by ocena wpływu na środowisko i wynikające z tego decyzje

- w pełni uwzględniały stanowiska archeologiczne oraz ich otoczenie,
- IV) do zapewnienia - jeśli przedmioty dziedzictwa archeologicznego zostały znalezione podczas zagospodarowania terenu - ich konserwacji na miejscu, jeśli jest to możliwe,
- V) do zapewnienia, by publiczne udostępnienie stanowisk archeologicznych, szczególnie jakiegokolwiek ustalenia organizacyjne, niezbędne do przyjmowania większej liczby osób zwiedzających, nie miało niekorzystnego wpływu na archeologiczny i naukowy charakter takich stanowisk i ich otoczenie.

Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy²

Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy ratyfikowana została przez Polskę w 2012 roku. Dokument ma na celu ochronę dziedzictwa architektonicznego Europy jako największego bogactwa należącego do dóbr kulturalnych, potwierdzającego tożsamość Europejczyków. W konwencji pojęcie „dziedzictwo architektoniczne” rozumiane jest jako dobra trwałe obejmujące:

- I. *Zabytki*: wszelkie budowle i obiekty wyróżniające się szczególną wartością historyczną, archeologiczną, artystyczną, naukową, społeczną lub techniczną, włącznie z ich częściami składowymi i wyposażeniem;
- II. *Zespoły budynków*: jednolite zespoły zabudowy miejskiej lub wiejskiej wyróżniające się szczególną wartością historyczną, archeologiczną, artystyczną, naukową, społeczną lub techniczną, na tyle zwarte, aby tworzyły określoną jednostkę urbanistyczną;
- III. *Tereny*: dzieła stworzone wspólnie przez człowieka i naturę, stanowiące obszary częściowo zabudowane, dostatecznie wyodrębnione i jednolite, aby tworzyły jednostkę urbanistyczną, mającą szczególną wartość historyczną, archeologiczną, artystyczną, naukową, społeczną lub techniczną.

Sygnatariuszy Konwencji –państwa członkowskie Rady Europy – zobowiązano do stworzenia programów opieki nad zabytkami architektonicznymi, które mają odzwierciedlać zinventaryzowany stan obiektów oraz zapewnią niezbędną dokumentację do opieki nad nimi. Zapisy w dokumencie wymagają też wprowadzenia w drodze legislacji przepisów prawnych stanowiących odzwierciedlenie jej postanowień w kwestii ochrony dziedzictwa architektonicznego. Podkreślono też konieczność wykorzystania zabytków dla współczesności i ich adaptacji do współczesnych funkcji (rewitalizacja). Zaznaczono także potrzebę wykazania jedności dziedzictwa kulturowego oraz związków między architekturą, sztuką i tradycją w skali europejskiej, krajowej i regionalnej.

Europejska konwencja krajobrazowa³

Europejska konwencja krajobrazowa, przyjęta 20 października 2000 roku we Florencji, ratyfikowana przez Polskę w 2004 roku. W konwencji wprowadzono definicję krajobrazu i jako cel określono jego ochronę, tj. zachowanie i utrzymanie charakterystycznych cech krajobrazu oraz takie nim gospodarowanie, by zapewnić harmonię zmian wprowadzanych przez człowieka. Istotne jest też planowanie krajobrazu, rozumiane jako jego powiększenie, odtworzenie lub utworzenie. Zadaniem dla społeczności lokalnych jest zintegrowanie krajobrazu w ramach przygotowywanych strategii planowania regionalnego. Treść konwencji ma również zachęcić środowiska pozarządowe do włączenia się w prace nad ochroną oraz planowaniem krajobrazu i promocji postaw społecznych w tym zakresie. Czynnikiem motywującym do zadań realizowanych przez organizacje i samorządy na rzecz krajobrazu oraz środowiska naturalnego jest nagroda krajobrazowa Rady Europy.

² Rada Europy, Grenada 1985; Dz. U. z 2012 r., poz. 210.

³ Rada Europy, Dz. U. z 2006 r., nr 14, poz. 98.

Międzynarodowa Karta Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS

Międzynarodowa Karta Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (**Karta Lozańska**) przyjęta w 1990 roku na konferencji w Lozannie, ratyfikowana przez Polskę w 1996 roku. W akcie tym zdefiniowano pojęcie dziedzictwa archeologicznego oraz określono metody jego badania. Ponadto postuluje on prowadzenie polityki zintegrowanej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zobowiązuje poszczególne kraje do wprowadzania prawodawstwa chroniącego dziedzictwo archeologiczne, zwłaszcza ochronę przed działaniami inwestycyjnymi oraz do badań archeologicznych poprzedzających działania inwestycyjne, a także właściwego utrzymania i konserwacji stanowisk archeologicznych.

Karta ochrony dziedzictwa cyfrowego

Karta ochrony dziedzictwa cyfrowego, przyjęta na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO, 15 października 2003 roku w związku z zagrożeniem, jakie dla światowego dziedzictwa cyfrowego stanowi wyzwanie długoterminowej archiwizacji. W Polsce nie została jeszcze ratyfikowana, co nie zmienia znaczenia tego dokumentu dla procesów ochrony dziedzictwa kulturowego w zgodzie z wyzwaniami, jakie niesie postęp technologiczny i rozwój cywilizacyjny. Poszczególne kraje mogą objąć ochroną materiały według własnego wyboru, tym niemniej muszą one spełniać najważniejsze kryteria, jakimi są ich istota oraz trwała wartość kulturowa, naukowa, dokumentalna lub inna. Za koordynację ochrony dziedzictwa cyfrowego i udostępnienie niezbędnych do tego zasobów odpowiadać ma wyznaczona instytucja w państwach członkowskich. W dokumencie podkreślono, że w celu skutecznej ochrony dziedzictwa cyfrowego konieczna jest współpraca na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020

Przyjęta 21.IX.2004r. przez Radę Ministrów.

Celem Strategii jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach, a celem częściowym zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków. Misją Strategii Rozwoju Kultury jest *„zrównoważony rozwój kultury, jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwoju regionów”*. Przy tworzeniu gminnego programu opieki nad zabytkami musimy realizować wszystkie wymienione cele. W głównych tezach wspomnianej Narodowej Strategii czytamy, że przedmiotem zainteresowań zarówno Ministra Kultury, jak i regionalnych oraz lokalnych władz samorządowych, powinny być: całokształt dorobku historycznego, artystycznego i cywilizacyjnego Polski. Tezy te zakładają zwiększenie aktywności w sferze kultury na szczeblu regionalnym i gminnym.

W 2005 r. Ministerstwo Kultury wydało *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*. Zawarto w niej cele realizacji Strategii, przy czym za cel strategiczny obrano zrównoważenie rozwoju kultury w regionach.

Cel nadrzędny realizowany jest przez następujące cele częściowe:

- Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury

- Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury
- Wzrost udziału kultury w PKB
- Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków
- Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury
- Wzrost uczestnictwa w kulturze
- Rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych
- Efektywna promocja twórczości
- Promocja polskiej kultury za granicą
- Ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem
- Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury
- Rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Cele cząstkowe realizowane są w ramach pięciu obszarów priorytetowych, którym odpowiadają szczegółowo opisane w NSRK – Narodowe Programy Kultury (NPK):

- Czytelnictwo i sektor książki NPK Promocja czytelnictwa i rozwój sektora książki
- Dziedzictwo kulturowe NPK Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego
- Instytucje artystyczne i promocja twórczości NPK Rozwój instytucji artystycznych
- Szkolnictwo artystyczne i promocja młodych twórców - NPK Wspierania debiutów i rozwoju szkół artystycznych
- Sztuka współczesna NPK Znaki Czasu.

Ochrona dziedzictwa kulturowego odbywa się poprzez Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”. Celem tego programu jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

- *Ochrona zabytków*
- Wspieranie działań muzealnych
- Kultura ludowa i tradycyjna
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą
- Ochrona zabytków archeologicznych
- Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego
- Miejsca Pamięci Narodowej.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020 ma być narzędziem budowy porozumienia w programowaniu rozwoju w oparciu o kwestie merytoryczne i horyzontalne. Działania podejmowane przez Strategię powinny prowadzić m.in. do radykalnej poprawy podstawowej infrastruktury kultury i stanu zabytków przy wykorzystaniu min. europejskich funduszy.

4.1.2. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności i Strategia Rozwoju Kraju 2020 oraz Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

W 2009 r. rząd RP podjął decyzję o zmianach w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz stworzeniu nowego porządku strategicznego, którego zrębami są dwa dokumenty o perspektywie czasowej do 2030 roku: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju oraz Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Uzupełnieniem ich jest Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju oraz 9 strategii horyzontalnych (do 2020 r.).

Celem głównym „Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności” jest poprawa jakości życia Polaków. Głównym sposobem osiągnięcia tego celu jest stabilny i wysoki wzrost gospodarczy. Strategia postuluje przesunięcie

wydatków publicznych w kierunku wydatków prorozwojowych, stąd kładziony jest nacisk m.in. na digitalizację zasobów dziedzictwa kulturowego co ma wzmocnić kapitał społeczny kraju.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 została przyjęta uchwałą nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. Celem głównym tej średniookresowej strategii jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 jest jedną ze strategii horyzontalnych. Podkreśla ona znaczenie kultury dla rozwoju i jakości kapitału społecznego. Wskazuje też konieczność wdrożenia spójnego systemu ochrony zabytków, co wymaga zmian przepisów prawnych – w tym opracowania nowej ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zmiany wzmocnią aktywną partycypację społeczną w procesie ochrony zabytków i opieki nad nimi. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego jest jednym z celów szczegółowych tej strategii, który ma wzmocnić rolę kultury w budowaniu spójności społecznej i rozwoju społeczno - gospodarczym. Kierunki działań w ramach tego celu obejmują m.in. ochronę dziedzictwa kulturowego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Chojnice na lata 2019-2023 wychodzi naprzeciw zapisom dokumentów nowego systemu prowadzenia polityki rozwoju. Traktuje bowiem rewaloryzację dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego miasta. Priorytetowo traktuje również świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego i budowanie tożsamości lokalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe.

4.1.3. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019 – 2022

Uchwałą nr 82 dnia 11 września 2019 r. poz.808 *Rada Ministrów przyjęła Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019– 2022.*

Jednym ze strategicznych założeń Krajowego Programu jest wzmocnienie działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Jest ono wyrazem przekonania, iż jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić jedynie dzięki łączeniu zasobów i działań organów ochrony zabytków. Rolą *Krajowego Programu* jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie np. poprzez system konferencji i spotkań z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego.

Celem programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad materialnym dorobkiem kultury oraz poprawa jego stanu w Polsce. Ważne jest także stworzenie odpowiedniej, przejrzystej i wykładni porządkującej sferę ochrony i opieki nad zabytkami.

Biorąc pod uwagę wnioski płynące z realizacji Programu 2014-2017, a także zmianie systemu ochrony zabytków wprowadzona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw zostały sformułowane cele główne Programu 2019-2022:

1. Cel główny:

Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami,

Cel szczegółowy 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

Kierunek działania 1: Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym poprzez:

Zadanie 1.1.1.: Szkolenie dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych,

z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Zadanie 1.1.2.: Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym

Zadanie 1.1.3.: Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach

Zadania 1.1.4.: Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami

Kierunek działania 2: Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym

Zadanie 1.2.1.: Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich

Zadanie 1.2.2.: Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich

Zadanie 1.1.3.: Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego

Zadanie 1.1.4.: Powołanie Centrum Architektury Drewnianej

Cel szczegółowy 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Kierunek działania 1: Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Zadanie 2.1.1.: Upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych (wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczącego metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy)

Kierunek działania 2: Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego

Zadanie 2.2.1.: Podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucji

Cel szczegółowy 3: Budowa świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

Kierunek działania 1: upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości

Zadanie 3.1.1.: Kampania społeczno – edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami

Zadanie 3.1.2.: Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Kierunek działania 2: Tworzenie warunków do sprawowania społecznej opieki nad zabytkami

Zadanie 3.2.1. Program dotacji dla NGO's w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowanie świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

4.1.4. Strategia Rozwoju Kraju do roku 2030

Dokument opracowany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w 2006 r.

W *Strategii*, wieloletnim dokumencie strategicznym rozwoju społeczno –

gospodarczego kraju, zwrócono uwagę na walory środowiska naturalnego, potencjał kulturowy oraz korzystne położenie na kontynencie Polski. W rozbudowie infrastruktury turystycznej niezbędne jest wsparcie inicjatyw lokalnych przez władze publiczne. Położenie nacisku na rozwój turystyki zgodne jest także z „Wizją Polski do roku 2015”. Zasada zrównoważonego rozwoju oraz pielęgnowanie i zachowanie dziedzictwa kulturowego pozwolą również na osiągnięcie głównego celu *Strategii*, jakim jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski. Wśród priorytetów *Strategii* ważnych dla dziedzictwa kulturowego znajdujemy: wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, poprawę stanu infrastruktury technicznej i społecznej (kultura, sport i turystyka), rozwój obszarów wiejskich (rozwój agroturystyki), rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

4.1.5. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011r.,

Jest to najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczący zagospodarowania przestrzennego kraju. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie czasu

W ramach dokumentu zdefiniowane zostały m.in. uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat. Uwzględniono wśród nich także uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego. Zdiagnozowano m.in. niski, niezgodny z posiadanym potencjałem rozwojowym, poziom wykorzystania funkcji symbolicznych i promocyjnych zasobów dziedzictwa kulturowego. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 uwzględnia powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

1. rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji
2. zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska
3. zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego – przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych
4. rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych
5. wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy
6. ochrona i wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich ich potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego
7. dbałość o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyjające rozwojowi turystyki i wspomagające proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej

8. kompleksowe lokalne programy rewitalizacji powinny zapewniać poprawę stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, itp.;
9. zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego
10. prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monitoringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych
11. zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;
12. edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym.

Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 w punkcie 2.6. Uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego, określa dziedzictwo kulturowe uwzględniając stanowiska archeologiczne:

Dziedzictwo kulturowe – tak materialne, jak i odnoszące się do sfery wartości niematerialnych – jest częścią współczesnej przestrzeni. Obejmuje nie tylko pojedyncze obiekty kubaturowe lub ich zespoły, ale także – całość jednostki przestrzennej – obiekt wraz z otaczającą go przestrzenią. Ta całość powinna podlegać badaniom i ochronie, nawet jeżeli na powierzchni ziemi – jak w wypadku wielu stanowisk archeologicznych – nie ma śladów pozwalających na eksponowanie jej w scenariuszach rozwoju funkcji symbolicznych. Odziedziczone obiekty muszą pełnić funkcje użytkowe współcześnie nadane, zgodne z ich potencjałem i wymogami ochrony. W przeciwnym wypadku niszczeją, giną, tracą wartość, nieodwracalnie zubożając potencjał rozwojowy i obraz dziedzictwa narodowego.

4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Chojnice z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2005 - 2020

Przyjęta uchwałą nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 roku. Zakłada realizację 3 celów strategicznych (nowoczesna gospodarka, aktywni mieszkańcy i atrakcyjna przestrzeń). Strategia zwraca uwagę na konieczność rozwijania sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych na obszarach o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego w kreowaniu unikatowej oferty turystycznej i kulturalnej regionu (cel 1.3), a także kompleksowej rewitalizacji i rozwoju przestrzeni publicznych w osiągnięciu wysokiego poziomu kapitału społecznego (cel 2.2). Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Chojnice również wychodzi naprzeciw tym celom.

4.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego

Uchwałą nr 639/XLVI/02 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 30 września 2002 r. ze zmianami wprowadzonymi Uchwałą nr 1004/XXXIX/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 r.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego zdefiniowano określone procesy, w tym proces kształtowania się struktury funkcjonalno-przestrzennej pomorskiego regionu metropolitalnego. W świetle uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych przebiegać on będzie prawdopodobnie zgodnie z ogólnymi prawidłowościami rozwoju europejskich regionów metropolitalnych.

Celem lepszej ochrony potencjału kulturowego województwa i pełniejszego wykorzystania planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie rozwoju rekreacji i turystyki na obszarach o wysokich walorach historyczno-kulturowych wskazano 6 obszarów, które powinny być chronione poprzez utworzenie parków kulturowych.

W Planie ujęte zostały obszary o ponadregionalnych walorach przyrodniczych, za które uznano struktury, których cechy funkcjonalne i stopień zachowania różnicowania biotycznego oraz naturalność odgrywają stabilizującą rolę w krajowych i europejskich strukturach i w powiązaniach ekologicznych. Obszary te posiadają także unikatowe walory z punktu widzenia potrzeb ochrony przyrody. Obszary kulturowe województwa pomorskiego cechują się wyraźnym i znacznym różnicowaniem środowiska kulturowego, wielowiekową stabilnością historyczną kultur osadniczych, różnym stopniem zachowania zasobów zabytkowych i kulturowych oraz wykształconą w toku rozwoju specyficzną strukturą krajobrazów kulturowych.

W Planie za pomocą metody waloryzacji zintegrowanej wyróżniono 3 typy obszarów o różnicowanych walorach i randze dziedzictwa kulturowego, ponadto określono następujące zasadnicze cele ochrony wartości przyrodniczo-kulturowych i krajobrazu:

- A) Całościowe ujmowanie dopełniających się zagadnień ochrony środowiska przyrodniczego, wartości kulturowych i krajobrazu
- B) Integralne traktowanie materialnych i niematerialnych wartości terenu
- C) Gospodarowanie w przestrzeni z uwzględnieniem przenikających się i tworzących wzajemne relacje procesów przyrodniczych i kulturowych, których fizjonomiczno materialnym wyrazem jest krajobraz

Ogólne założenia polityki przestrzennej (w zakresie ochrony zasobów naturalnych):

- Ochrona różnorodności biologicznej
- Ochrona i kształtowanie spójności struktur ekologicznych
- Ochrona i kształtowanie spójności systemu obszarów chronionych
- Integracja działań ochrony środowiska z ochroną i kształtowaniem przestrzeni kulturowej i rekreacyjno-turystycznej
- Integracja działań w zakresie programu zalesień gruntów rolnych, ochrony sieci powiązań ekologicznych i obszarów chronionych
- Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych
- Utrzymanie tendencji poprawy stanu środowiska i jej dalsze kreowanie.

Program Opieki Nad Zabytkami jest zgodny z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego i przewiduje w punktach wg Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego m.in.:

- Zachowanie dziedzictwa kulturowego
- Zachowanie i ochronę najwartościowszych, nieprzekształconych zespołów i fragmentów krajobrazów wraz z panoramami widokowymi i wnętrzami architektoniczno-krajobrazowymi tych terenów
- Rekultywację, rewaloryzację i restytucję elementów przyrodniczych i architektonicznych, służących podtrzymaniu lub odtworzeniu walorów krajobrazowych.
- Kompleksową modernizację obszarów wiejskich
- Propagowanie tradycyjnych form architektury wiejskiej – regionalnej, w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiałów wykończeniowych wraz z opracowaniem wzornika projektów architektonicznych bazujących na wzorach zabudowy tradycyjnej

- Zachowanie i ochronę obiektów hydrotechnicznych, drogowych, kolejowych oraz zabytków techniki tj.: mostów drogowych i kolejowych, obiektów hydrotechnicznych, wiatraków i młynów, kolejki wąskotorowej i zakładów przemysłowych, zabudowań i urządzeń technicznych elektrowni wodnych, młynów wodnych, relikwów hut szkła, architektury portowej i morskiej (statki i inne jednostki pływające)
- Poprawę standardu cywilizacyjnego i warunków życia mieszkańców różnych części województwa, a szczególnie obszarów strukturalnego bezrobocia
- Integrację struktury przestrzennej województwa służącej tożsamości pomorskiej.

4.2.3. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020

Dokument został przyjęty uchwałą nr 196/20/15 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 3 marca 2015 r. Programuje on wykorzystanie środków Unii europejskiej w województwie pomorskim w perspektywie lat 2014-2020.

W osi priorytetowej 8 (Konwersja) zaplanowano priorytety inwestycyjne „9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich” oraz „6c Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego”. W ramach kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych program przewiduje rewaloryzację, modernizację i adaptację istniejącej zabudowy oraz dostosowanie budynków do funkcji społecznych, gospodarczych, rekreacyjnych, kulturalnych i edukacyjnych. W ramach ochrony, promocji i rozwoju dziedzictwa kulturowego i naturalnego przewidziano przedsięwzięcia obejmujące ratowanie, przywracanie wartości i ochronę charakterystycznych zabytków lub ich zespołów wraz z otaczającym je kontekstem krajobrazowym.

Środki finansowe Unii Europejskiej przeznaczone na realizację osi priorytetowej 8 mogą być więc skutecznym narzędziem realizacji niektórych zadań zdefiniowanych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami

4.2.4. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego

Uchwała nr 274/XXVI/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 września 2016r.

Samorząd Województwa Pomorskiego w 2007 r. rozpoczął realizację Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2007 - 2010, a następnie Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011 - 2014. Program jest podstawowym dokumentem określającym politykę samorządu województwa w sferze sprawowania opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego racjonalnym wykorzystaniem. Zawarty w programie układ priorytetów stanowi kontynuację programów z 2007 i 2011 r. Został on rozszerzony o Priorytet 4 dedykowany zabytkom stanowiącym mienie i własność Samorządu Województwa Pomorskiego (w tym instytucje kultury, jednostki zdrowia, itp.) oraz podnoszeniu kompetencji osób zarządzających tym zasobem.

Cel Programu: Wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego, służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu. W Programie wyznaczono 4 priorytety, dla których ustalono kierunki, działania, podmioty realizujące oraz źródła finansowania:

Priorytet 1: ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIAST I WSI.

Priorytet 2: ZACHOWANIE KULTUROWEGO DZIEDZICTWA MORSKIEGO I RZECZNEGO

Priorytet 3: BADANIE, DOKUMENTACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

Priorytet 4: OPIEKA NAD ZABYTKAMI STANOWIĄCYMI MIENIE i WŁASNOŚĆ SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO.

4.2.5. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030

Uchwała Nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.

Plan jest opracowaniem o charakterze regionalnym, stanowi integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego w zakresie przestrzennej koordynacji działań. Dzięki zintegrowanemu systemowi planowania zapewniona jest odpowiednia korelacja planu z koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju oraz ze strategią rozwoju województwa. Ustalenia planu nie stanowią prawa miejscowego i tym samym nie naruszają autonomii gmin w zakresie gospodarki przestrzennej, umożliwiają jednak ubieganie się o środki finansowe regionalne, krajowe i unijne na realizację zadań celu publicznego. Kierunek polityki przestrzennego zagospodarowania województwa wyznaczono w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego:

3.2. Ochrona obszarów o charakterystycznym krajobrazie kulturowym lub znaczeniu historycznym. Polityka przestrzenna wyznaczona w kierunku

3.2. Koncentruje się na:

- Zachowaniu, ochronie tożsamości historyczno-kulturowej oraz promocji zasobów i walorów kulturowych województwa, a w szczególności obiektów zabytkowych i założeń przestrzennych.

- Rewaloryzacji zdegradowanych przestrzeni o bogatej tradycji historycznej oraz obiektów zabytkowych.

- Rozwijaniu i promowaniu szlaków kulturowych ukształtowanych w oparciu o zasoby kulturowe.

Zasady zagospodarowania przestrzennego, określające sposób realizacji kierunku:

Zasada harmonijnego kształtowania zagospodarowania przestrzennego obszarów i obiektów o wartościach kulturowych i krajobrazowych oraz ich otoczenia, w szczególności wpisanych do rejestru oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków, ustanowionych pomników historii i parków kulturowych.

Zasada ochrony walorów widokowych, w tym panoram oraz przedpoli ekspozycyjnych zabytkowych wsi i miast, obiektów zabytkowych oraz dóbr kultury współczesnej stanowiących dominanty architektoniczne.

Zasada ochrony dziedzictwa archeologicznego i udostępniania stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową dla celów dydaktycznych, naukowych i turystycznych, poprzez np. tworzenie parków kulturowych dziedzictwa archeologicznego.

Zasada kształtowania w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego sieci szlaków kulturowych, wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę towarzyszącą oraz rozpoznawalny w przestrzeni system identyfikacji wizualnej.

Zasada kształtowania otoczenia obiektów dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej w sposób kreujący przestrzeń publiczną integrującą mieszkańców, z uwzględnieniem i poszanowaniem wartości kulturowych i krajobrazowych.

Zasada stosowania tradycyjnych dla poszczególnych części regionu form architektury wiejskiej (w zakresie bryły, kształtu dachu, detalu architektonicznego i materiałów wykończeniowych).

Zasada zachowania wartościowych drewnianych obiektów dziedzictwa kulturowego in situ, a w sytuacjach, które tego wymagają, przenoszenia najwartościowszych obiektów do parków lub muzeów etnograficznych.

Zasada obejmowania ochroną planistyczną w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obiektów ujętych w gminnych ewidencjach zabytków oraz wartościowych obiektów historyczno - kulturowych nie objętych dotychczas żadną prawną formą ochrony.

Zasada określania w treści studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, obszarów i obiektów o wysokich wartościach kulturowych, proponowanych w Planie do objęcia ochroną w postaci pomników historii i parków kulturowych. Brak woli określenia tych obszarów wymaga indywidualnego uzasadnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Zasada uwzględniania w gminnych dokumentach planistycznych programów opieki nad zabytkami, sporządzanych w oparciu o aktualne gminne ewidencje zabytków, a w przypadku braku programów opieki nad zabytkami i ewidencji gminnej, uwzględnianie ewidencji wojewódzkiej.

4.2.6. Strategia Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025

Dokument przyjęty uchwałą nr XXX/329/2014 Rady Powiatu Chojnickiego z dnia 20 marca 2014 r. wskazuje, iż powiat chojnicki charakteryzuje się bogatym dziedzictwem kulturowym i licznymi zabytkami, co ma swoje odbicie w doborze celów strategii.

W celu strategicznym nr 1 „Zwiększenie znaczenia funkcji turystycznej powiatu” wskazuje cel średniookresowy „Dbałość o stan i promocję lokalnego dziedzictwa kulturowego”. W celu strategicznym nr 3 „Ochrona środowiska przyrodniczego i przestrzennego powiatu” wskazuje cel średniookresowy Zachowanie dziedzictwa i tradycji regionalnej przy kształtowaniu krajobrazu architektonicznego.

4.2.7. Stowarzyszenia kulturalne

Stowarzyszenia na rzecz rozwoju miasta Chojnice, z misją promowania kultury, sztuki i działań na rzecz ochrony dóbr kultury oraz dziedzictwa narodowego. Mają one na celu upowszechnianie wiedzy o regionie, pielęgnację tradycji regionalnych, prowadzenie działalności edukacyjnej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych. Wykaz wybranych stowarzyszeń:

1. Europejskie Stowarzyszenie „POMERANIA”

ul. Świętopełka 10, 89-600 Chojnice

2. Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Chojnickiej „Kaszuby”

ul. Igielska 8, 89 – 600 Chojnice

3. Dziecięco – Młodzieżowy Zespół Folklorystyczny „Kaszëbe”

ul. Tuwima 2, 89-600 Chojnice

4. Stowarzyszenie „LekTURa” – org. poź. publ.

ul. Wysoka 3, 89-600 Chojnice

6. Towarzystwo Przyjaciół Liceum Ogólnokształcącego im. Filomatów Chojnickich

ul. Nowe Miasto 4-6, 89 – 600 Chojnice

7. Towarzystwo Przyjaciół Muzeum H – E w Chojnicach

ul. Podmurna 15, 89-600 Chojnice

8. Zrzeszenie Kaszubsko – Pomorskie Oddział Miejski w Chojnicach

ul. Wysoka 3 p. 210, 89-600 Chojnice

9. Chojnickie Towarzystwo Przyjaciół Nauk

ul. Podmurna 15, 89 – 600 Chojnice

11. Stowarzyszenie „Symbioza Kultur”

ul. Żwirki i Wigury 33/18, 89 – 600 Chojnice

12. Stowarzyszenie „Miłośnicy Kultury Kaszubskiej”

ul. Lelewela 12, 89 – 600 Chojnice

13. Stowarzyszenie „Dworek Polski”

ul. Swaróżyca 1, 89 – 600 Chojnice

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy:

5.1.1. Strategia Rozwoju Miasta Chojnice 2020

Dokument przyjęty uchwałą nr XLII/461/14 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 14 kwietnia 2014 r.

W celu strategicznym nr 4 „Umocnienie tożsamości i pozycji miasta” przyjęto cel pośredni nr 4.3. „Poprawa ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego”. Cel ten osiągany jest m.in. poprzez przyjęcie i realizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Chojnice. Jako działanie strategiczne obejmuje on szereg projektów inwestycyjnych i organizacyjnych realizowanych przez Lidera (miasto) we współpracy z podmiotami gospodarczymi i społecznymi na podstawie niniejszego dokumentu i przyczynia się do osiągnięcia również pozostałych celów strategicznych miasta (poprawy sytuacji gospodarczej, zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej, poprawy jakości życia).

5.1.2. Gminny program rewitalizacji miasta Chojnice do 2023 r.

Dokument przyjęty uchwałą nr XXXVIII/438/17 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 30 października 2017 r.

Kluczowym elementem Gminnego programu rewitalizacji są przedsięwzięcia rewitalizacyjne o charakterze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym, które zmierzają do naprawy zdiagnozowanej sytuacji kryzysowej.

W niniejszym Programie określono (zgodnie z Ustawą o rewitalizacji) dwa typy projektów: (a) podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne oraz (b) pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Przedsięwzięcia podstawowe zaplanowane w ramach Gminnego programu rewitalizacji obejmują:

- Program wsparcia dla osób niesamodzielnych, seniorów i osób z niepełnościami oraz ich rodzin,
- Rozwój usług społecznych z zakresu wsparcia rodziny,
- Budowę obiektu przy ul. Dworcowej na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem otoczenia,
- Budowę ul. Subisława na odcinku do ul. Towarowej,
- Renowacje i remonty elementów wspólnych w budynkach mieszkalnych wraz z zagospodarowaniem otoczenia budynków i przestrzeni publicznych na cele społeczne,
- Kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni Wzgórza Ewangelickiego w Chojnicach,
- Drobne inicjatywy rewitalizacyjne,
- Stop bezrobociu i wykluczeniu,
- Stop wykluczeniu - start na pracę.

5.1.3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Chojnice

Dziedzictwo kulturowe w Chojnicach chronione jest na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Miejscowe plany zawierają zasady ochrony układów urbanistycznych, warunki konserwatorskie dotyczące realizacji nowej zabudowy w strefach ochrony konserwatorskiej oraz zasad ochrony zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków miasta Chojnice.

REJESTR OBOWIĄZUJĄCYCH PLANÓW MIEJSCOWYCH

Tytuł planu	Zatwierdzenie	Publikacja		Pow.
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi oświaty w zbiegu ulic Angowickiej i Brzozowej w Chojnicach	Uchwała Nr XXI/137/95 27 października 1995 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Bydgoskiego Nr 16 poz. 101 28 grudnia 1995 r.		1,3
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową przy ul. Świętopelka w Chojnicach	Uchwała Nr XXIII/232/96 30 października 1996 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Bydgoskiego Nr 61 poz. 235 06 grudnia 1996 r.		2,2
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi przy ul. Człuchowskiej w Chojnicach	Uchwała Nr XXXIV/346/97 7 listopada 1997 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Bydgoskiego Nr 1 poz. 3 06 stycznia 1998 r.		19,8
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę usługową w Chojnicach przy ulicy Jana Pawła II	Uchwała Nr XXXV/359/97 23 grudnia 1997 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Bydgoskiego Nr 10 poz. 47 1998 r.		1,60
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod usługi sakralne przy ul. 3 Maja w Chojnicach	Uchwała Nr IV/19/98 27 listopada 1998 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 20 poz. 66 1999 r.		4,97
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod usługi ogólnomiejskie (w tym sportu i rekreacji) oraz zabudowę mieszkaniową i usługową w rejonie ulic: Jana Pawła II , Gdańskiej i Al. Bayeux w Chojnicach	Uchwała Nr VI/76/99 22 lutego 1999 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 99 poz. 957 1999 r.	zmieniony - poz. 39	4,31
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi przy ul. Lichnowskiej i ul. Grunowo w Chojnicach	Uchwała Nr XI/156/99 30 września 1999 r. (Nr XVIII/180/96 15.04.1996 r.)	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 113 poz. 1030 1999 r.		11,3
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi w rejonie ulic Zamieście i Bytowskiej w Chojnicach	Uchwała Nr XVIII/250/2000 25 maja 2000 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 73 poz. 450 28 lipca 2000 r.		7,45
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi pomiędzy ulicami Prochową i 14-Lutego w Chojnicach	Uchwała Nr XVIII/252/2000 25 maja 2000 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 96 poz. 626 11 października 2000 r.		18,4
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej i usługi przy ulicy Rzepakowej , Kościarskiej , Ceynowy , Iglińskiej w Chojnicach	Uchwała Nr XXVI/329/2000 27 grudnia 2000 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 20 poz. 175 06 marca 2001 r.	zmieniony - poz. 53	53,41
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi przy ul. Drzymały w Chojnicach	Uchwała Nr XXXVI/434/01 8 października 2001 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 1 , poz. 8 7 stycznia 2002 r.		2,24
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową dział nr 141/10 przy ulicy Meteorologicznej w Chojnicach	Uchwała Nr XLIX/520/02 26 sierpnia 2002 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 70 poz. 1567 18 października 2002 r.		2,5

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkalno-usługową działki nr 255/1 przy ulicy Wyszyńskiego w Chojnicach	Uchwała Nr XI/102/03 25 sierpnia 2003 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 110 poz. 1990 22 września 2003 r.		0,58
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod przemysł i usługi przy ulicy Gdańskiej w Chojnicach	Uchwała Nr XI/103/03 25 sierpnia 2003 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 151 poz. 2663 28 listopada 2003 r.		5,85
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi w rejonie ulic: Bytowskiej, Leśnej i Wiśniowej w Chojnicach	Uchwała Nr XII/120/03 22 września 2003 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 152 poz. 2718 01 grudnia 2003 r.	zmieniony - poz. 40	28,5
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną dla działki nr 193/22 przy ul. Orzechowej i dla działki nr 186/13 przy ul. Wiśniowej w Chojnicach	Uchwała Nr XXVIII/269/04 20 grudnia 2004 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 35 poz. 691 14 kwietnia 2005 r.		4,00
Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego terenu pod usługi ogólnomiejskie (w tym sportu rekreacji) oraz zabudowę mieszkaniową i usługową w rejonie ulic: Jana Pawła II, Gdańskiej i Al. Bayeux w Chojnicach	Uchwała Nr XXXIV/316/05 04 lipca 2005 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 85 poz. 1721 08 września 2005 r.	dotyczy - poz. 20	4,31
Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi w rejonie ulic: Bytowskiej, Leśnej i Wiśniowej w Chojnicach	Uchwała Nr XXXVII/337/05 06 października 2005 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 15 poz. 293 13 lutego 2006 r.	dotyczy - poz. 37	
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod budowę obwodnicy miasta Chojnice	Uchwała Nr XLVII/415/2006 25 maja 2006 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 30 poz. 435 07 lutego 2007 r.		51,57
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkalno - usługową przy ulicy Igielskiej w Chojnicach	Uchwała Nr X/126/2007 06 września 2007 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 155 poz. 2890 20 listopada 2007 r.		
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkalno - handlową przy ulicy Grobelnej w Chojnicach	Uchwała Nr XXXIII/390/09 16 listopada 2009 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 20 poz. 378 12 lutego 2010 r.		0,37
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu usług, w tym kultury, handlu, gastronomii, oświaty oraz zieleni przy ulicach Swaróżyca i Gdańskiej w Chojnicach	Uchwała Nr XXXVII/435/10 29 marca 2010 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 69 poz. 1121 11 maja 2010 r.		1,00
Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulicy Zakładowej w Chojnicach	Uchwała Nr XXXVII/434/10 29 marca 2010 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 69 poz. 1122 11 maja 2010 r.		9,60
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi przy ulicach Gdańskiej, Kasztanowej, Towarowej, Drzymały, Subisława i Łanowej w Chojnicach	Uchwała Nr XXXVII/436/10 29 marca 2010 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 78 poz. 1385 31 maja 2010 r.		26,40
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę produkcyjno - usługowo - mieszkalną w rejonie ulic Kościerskiej i Igielskiej w Chojnicach	Uchwała Nr XXXVIII/453/10 26 kwietnia 2010 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 85 poz. 1540 15 czerwca 2010 r.		179,77
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi przy ulicach Człuchowskiej i Wyszyńskiego w	Uchwała Nr XLIII/501/10 26 października 2010 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 143 poz. 2790 24 listopada 2010 r.		9,70

Chojnicach				
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zbiornika przeciwpowodziowego, zieleni i rekreacji oraz zamieszkania i usług przy ulicach Angowickiej, Prochowej, Sobierajczyka i Alei Brzozowej w Chojnicach	Uchwała Nr II/18/10 13 grudnia 2010 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 19 poz. 452 16 lutego 2011 r.		33,50
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkalno - usługową, w tym usługi administracji publicznej, w rejonie ulic: Nowe Miasto, Podgórznej, Pocztovej i Koszarowej w Chojnicach	Uchwała Nr II/18/10 13 grudnia 2010 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 46 poz. 1080 26 kwietnia 2011 r.		0,28
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej i usługowej pomiędzy ulicami Igielską, Ceynowy i Gdańską w Chojnicach	Uchwała Nr VI/75/11 22 kwietnia 2011 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 54 poz. 1254 12 maja 2011 r.		222,0
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową, usługi, produkcję i zieleni pomiędzy ulicami: Lichnowską, Przemysławą, Liściastą i Długą w Chojnicach	Uchwała Nr VIII/98/11 27 czerwca 2011 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 95 poz. 1920 03 sierpnia 2011 r.		50,0
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu powierzchniowej eksploatacji kruszywa oraz pod zabudowę przemysłową, mieszkaniową i usługową w rejonie ulic: Angowickiej i Targowej w Chojnicach	Uchwała Nr VIII/99/11 27 czerwca 2011 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 95 poz. 1921 03 sierpnia 2011 r.		18,0
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu usług oświaty przy ulicy Młodzieżowej w Chojnicach	Uchwała Nr XVIII/208/12 19 marca 2012 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 30 kwietnia 2012 r. poz. 1544		0,50
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej, usług oraz zieleni przy ulicy Morozowa w Chojnicach	Uchwała Nr XIX/218/12 30 kwietnia 2012 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 13 czerwca 2012 r. poz. 2037		22,00
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi pomiędzy ulicami Człuchowską i Bytowską w Chojnicach	Uchwała Nr XXXVII/397/13 28 października 2013 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 27 listopada 2013 r. poz. 4167	zmiana planu z poz. 52	105,0
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową, usługi, produkcję i zieleni pomiędzy ulicami: Strzelecką, Zieloną, Derdowskiego i Igielską w Chojnicach	Uchwała Nr XXXVII/398/13 28 października 2013 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 11 grudnia 2013 r. poz. 4482	zmiana planu z poz. 44	46,70
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego przy ulicach: 14 Lutego i Prochowej w Chojnicach	Uchwała Nr XLVI/525/14 z dnia 22 września 2014 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 27 października 2014 r. poz. 3609		24,00
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicy Czarna Droga w Chojnicach	Uchwała Nr VI/73/15 z dnia 20 maja 2015 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 17 czerwca 2015 r. poz. 1890		41,00
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pod zabudowę mieszkaniową i usługi w rejonie Placu Piastowskiego i ulicy Grunwaldzkiej w Chojnicach	Uchwała Nr XII/119/15 z dnia 19 października 2015 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2015 r. poz. 4400	zmiana planu z poz. 63	4,50
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicach Modrzewiowej i Dębowej w Chojnicach	Uchwała Nr XVI/156/15 z dnia 14 grudnia 2015 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 19 stycznia 2016 r. poz. 153		13,0
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pomiędzy ulicami Tucholską i Gdańską w Chojnicach	Uchwała Nr XVII/174/16 z dnia 28 stycznia 2016 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 22 marca 2016 r. poz. 1184		85,7
Miejscowy plan zagospodarowania	Uchwała	Dziennik Urzędowy	zmiana	21,00

przestrzennego terenu w rejonie ulic: Bytowskiej i Słoneczne Wzgórze w Chojnicach	Nr XX/211/16 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 25 kwietnia 2016r.	Województwa Pomorskiego z dnia 04 czerwca 2016 r. poz. 2090	planu z poz. 65	
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicy Bytowskiej w Chojnicach	Uchwała Nr XXII/238/16 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 15 lipca 2016 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 24 sierpnia 2016 r. poz. 3032		15,8
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulicy Droga do Igieł w Chojnicach	Uchwała Nr XXIII/243/16 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 16 sierpnia 2016r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 15 września 2016 r. poz. 3144		20,80
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicy Strzeleckiej w Chojnicach	Uchwała Nr XXIII/244/16 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 16 sierpnia 2016r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 19 września 2016 r. poz. 3149		0,17
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicy Łużyckiej w Chojnicach	Uchwała Nr XXIII/245/16 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 16 sierpnia 2016r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 19 września 2016 r. poz. 3160		0,26
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicy Czernskiej w Chojnicach	Uchwała Nr XXV/279/16 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 28 października 2016 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 29 listopada 2016 r. poz. 4022		1,11
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicy Człuchowskiej w Chojnicach	Uchwała Nr XXV/280/16 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 28 października 2016 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 15 grudnia 2016 r. poz. 4440		0,33
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicy Leśnej w Chojnicach	Uchwała Nr XXIX/337/17 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 20 lutego 2017 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 17 marca 2017 r. poz. 964		1,7
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicy Chocińskiej w Chojnicach	Uchwała Nr XLI/472/18 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 22 stycznia 2018r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 06 marca 2018 r. poz. 774		
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Dębowej i Meteorologicznej w Chojnicach	Uchwała Nr XLIII/502/18 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 26 marca 2018 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 07 maja 2018 r. poz. 1745		
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulicy Angowickiej w Chojnicach	Uchwała Nr XLVI/544/18 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 02 lipca 2018 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 20 sierpnia 2018 r. poz. 3331		
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Gryfa Pomorskiego i Sybiraków w Chojnicach	Uchwała Nr XLVIII/573/18 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 01 października 2018 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 15 listopada 2018 r. poz. 4404		
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicy Pileckiego w Chojnicach	Uchwała Nr XLVIII/574/18 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 01 października 2018 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 15 listopada 2018 r. poz. 4405		
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu pomiędzy ulicami Człuchowską i Bytowską w Chojnicach	Uchwała Nr II/20/18 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 17 grudnia 2018r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 23 stycznia 2019 r. poz. 413		

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Żwirki i Wigury i Subisława w Chojnicach	Uchwała Nr II/21/18 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 17 grudnia 2018r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 23 stycznia 2019 r. poz. 414		
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulicy Ustronnej w Chojnicach	Uchwała Nr IV/58/19 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 25 lutego 2019 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z dnia 01 kwietnia 2019 r. poz. 1593		

5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta Chojnice

5.2.1. Kalendarium ważniejszych wydarzeń w rozwoju miasta

Miasto przez Jana Długosza zostało nazwane „Kluczem i Bramą Pomorza”.

- ◆ **1275 r.** - pierwsza źródłowa wzmianka o Chojnicach;
- ◆ **1309 r.** - zajęcie Chojnic i Pomorza przez Krzyżaków;
- ◆ **1340 -1360** - budowa gotyckiego kościoła p.w. Ścięcia Św. Jana Chrzciciela. Miasto z regularną siatką ulic i Rynkiem otoczone zostaje murami obronnymi wraz z bramami i basztami.
- ◆ **1360 r.** - odnowienie przywileju lokacyjnego miasta Chojnice z nadaniem 131 łanów gruntów uprawnych i lasu;
- ◆ **1356 r.** – pierwsi zakonnicy augustianie w Chojnicach, z przerwą w okresie reformacji, rezydowali do 1819 r.;
- ◆ **1410 r.**- wojska polskie na krótko opanowują Chojnice;
- ◆ **1417-1436** - przywileje cechowe otrzymują: krawcy (1417 r.), tkacze, rzeźnicy, szewcy, nożownicy, kowale, rymarze, konwisarze, iglarze i piekarze (1436 r.);
- ◆ **1433 r.** - oblężenie miasta przez wojska husyckie króla Władysława Jagiełły;
- ◆ **1440 r.** - przystąpienie Chojnic do Związku Pruskiego;
- ◆ **1446 r.** - miasto zrywa kontakty ze stanami pruskimi;
- ◆ **18 września 1454 r.** – klęska wojsk polskich w bitwie pod Chojnicami;
- ◆ **28 września 1466 r.** – kapituluje krzyżacka załoga miasta, a w październiku po II pokoju toruńskim Chojnice zostają wcielone do Polski;
- ◆ **1520 r.** - zniszczenia przedmieść i miasta w wyniku najazdu wojsk krzyżackich;
- ◆ **1555 r.** - chojniccy protestanci przejmują kościół farny, po wcześniejszym zabiciu ostatniego proboszcza katolickiego – ks. Schnitkego;
- ◆ **1 marca 1618 r.** - na mocy dekretu starosty miasto zwraca katolikom kościół farny;
- ◆ **1620 r.** - osiedlają się w Chojnicach pierwsi jezuici;
- ◆ **1623 r.**- uruchomienie szkoły jezuickiej;
- ◆ **1627 r.** - pożar miasta;
- ◆ **1655 - 1660** – miasto zniszczone w wyniku potopu szwedzkiego;
- ◆ **1700 - 1721** - III wojna północna, upadek i wyludnienie miasta;
- ◆ **1733 r. i 1742 r.** - pożary rujnujące Chojnice;

- ◆ **1733-1744** - budowa barokowego kościoła jezuickiego;
- ◆ **1744-1755** - budowa gmachu kolegium - szkoły jezuickiej;
- ◆ **1772** - miasto po I rozbiórce Polski zostaje włączone w granice państwa pruskiego;
- ◆ **1786 -1794** – budowa późnobarokowego kościoła Augustianów;
- ◆ **1815 r.** - uruchomienie gimnazjum państwowego w budynku kolegium jezuickiego.
- ◆ **1819 r.** - likwidacja klasztoru Augustianów.
- ◆ **1846 r.** - pożar i duże zniszczenia na Przedmieściu Człuchowskim.
- ◆ **1864 r.** - miasto otrzymuje pierwsze połączenie telegraficzne ze Szczecinem;
- ◆ **1870 r.** - zakończenie prac przy budowie i uruchomienie gazowni miejskiej;
- ◆ **1871 r.** - uruchomienie pierwszego połączenia kolejowego z Piłą. Następuje stopniowa zabudowa drogi (ob. ul. J. Piłsudskiego i ul. Dworcowej) prowadzącej do stacji kolejowej. Intensyfikacja następuje na przełomie XIX/XX w.
- ◆**1879 r.** – w mieście wzniesione zostają budynki (w tym więzienie) na potrzeby sądu i prokuratury okręgowej;
- ◆**1886 r.** - swoją postugę dla mieszkańców w nowym budynku szpitalnym zaczyna pełnić zgromadzenie ss. franciszekanek;
- ◆**1900 r.** - uruchomienie wodociągów i elektrowni miejskiej;
- ◆ **od 1904 r.** - m.in. przy ul. Człuchowskiej, z inicjatywy Urzędniczego Towarzystwa Budowy Mieszkań powstają reprezentacyjne kamienice;
- ◆ **1909 r.** - w mieście oddana zostaje do użytku kanalizacja;
- ◆ **1914-1918** - lata stagnacji gospodarczej związane z I wojną światową;
- ◆ **1920 r.** - do miasta wkraczają oddziały Wojska Polskiego – Chojnice w granicach II Rzeczypospolitej;
- ◆ **1922 r.** - powstaje pierwszy w Polsce klub sportów wodnych – Chojnicki Klub Żeglarski;
- ◆ **1924 r.** - powołana zostaje do życia Szkoła Handlowa;
- ◆ **1932 r.** - rozpoczyna swoją działalność Muzeum Regionalne;
- ◆**1939 r.** - 1 września, o godz. 4:45 wojska niemieckie atakują i wkrótce zajmują miasto.
- ◆ **1945 r.** - styczeń, duże zniszczenia zabudowy Chojnic w wyniku działań wojennych;
- ◆ **1950 r.** – następuje odbudowa m.in.: sądu i poczty;
- ◆ **1959 r.** - uruchomienie miejskiej komunikacji autobusowej;
- ◆ **1960 r.** - w lutym reaktywuje swoją działalność Muzeum Regionalne -obecnie Muzeum Historyczno - Etnograficzne;
- ◆ **1992 r.**– rozpoczyna działalność pierwsza lokalna rozgłośnia radiowa;
- ◆ **1997 r.**– pierwsi studenci w oddziale zamiejscowym Politechniki Koszalińskiej;
- ◆**1999 r.**- Chojnice ponownie miastem powiatowym, w granicach województwa pomorskiego;
- ◆**2002 r.**- św. Jan Chrzciciel patronem Chojnic.

5.2.2. Zarys historii miasta Chojnice

Zanim powstało miasto, w przesmyku pomiędzy jeziorami Jeleńc i Zielonym istniała osada pomorska, zlokalizowana we wschodniej części obecnego Starego Miasta, tj. w rejonie placu Kościelnego. Pierwsza źródłowa informacja o Chojnicach pochodzi z 1275r. Miasto na prawie lubeckim było lokowane przypuszczalnie przez księcia pomorskiego Mszczuja w 2. poł. XIII w. (brak zachowanych dokumentów z tego okresu), a do podboju krzyżackiego wchodziło w skład kasztelanii szczycieńskiej (gród w Szczytnie).

W 1309 r. po przejściu Pomorza w pod panowanie krzyżackie Chojnice znalazły się w granicach komturstwa człuchowskiego. W 1360 r. odnowiono lokację na prawie chełmińskim. W 1433 r. miasto oparło się oblężeniu wojsk króla Władysława Jagiełły. Z tego okresu pochodzi znamienne określenie miasta, skreślone ręką Jana Długosza, „**Kluczem i Bramą Pomorza**”. W 1440 r. Chojnice przystąpiły do Związku Pruskiego opowiadając się za przynależnością do Korony, a w 6 lat później tj. w 1446 r. stanęło po stronie zakonu, który w ten sposób zyskał silnie ufortyfikowane miasto położone na ważnym szlaku i go strzegące.

W czasie wojny trzynastoletniej Chojnice były świadkiem klęski wojsk króla Kazimierza Jagiellończyka, a będąc swoistą twierdzą, skutecznie odparły oblężenie wojsk polskich, dopiero w 1466 r. zostało zdobyte i na mocy pokoju toruńskiego włączone do Prus Królewskich i Korony Polskiej.

Chojnice były siedzibą sądów ziemskich do XV w., kiedy włączono je do utworzonego starostwa człuchowskiego. W 1520 r. miasto zostało zniszczone przez Krzyżaków. W 1555 r. stało się, za sprawą uchwały rady miejskiej przyjmującej luteranizm - ważnym ośrodkiem reformacji.

Wiek XVI przyniósł miastu okres znacznej prosperity, rozwijało się rzemiosło i handel, a sukcesy odnosiły również liczne cechy, w tym założony w XIV w. cech sukienników (Chojnice posiadały znaczące tradycje związane z tkactwem).

Dobry czas dla miasta przerwały lata potopu szwedzkiego, w czasie którego Chojnice trzykrotnie zdobywano i niszczone w 1655 r., 1657 r. i 1659 r. Kolejne próby odbudowy miasta były przerywane dramatycznymi wydarzeniami z XVIII w. W 1707 r. Chojnice zostały zajęte przez wojska rosyjskie, a w latach 1759 -1762 przez oddziały pruskie. Ponadto miasto nękały naturalne klęski tj. zarazy i pożary, szczególnie w 1735 r. i 1742 r.

Po pierwszym rozbiórce Polski Chojnice włączono do państwa pruskiego i utworzono w nim siedzibę powiatu. Sytuacja gospodarcza i społeczna miasta zaczęła się poprawiać po uruchomienie traktu Berlin-Królewiec.

Proces szybkiej urbanizacji i industrializacji wynikał z oddania do użytku czterech nowych, utwardzonych dróg łączących Chojnice z innymi ośrodkami miejskimi. Wówczas też, w połowie XIX w. w granice miasta włączono jego dawne, istniejące od średniowiecza przedmieścia; jedno od wschodu i dwa od południa. Jednak dopiero 2. poł. XIX w. przyniosła miastu większe perspektywy na dalszy rozwój, w tym terytorialny. Istotny wpływ na te procesy wywarło uruchomienie linii kolejowych (w 1871 r. do Piły i w 1873 r. do Tczewa).

Zmiany z k. XIX i przełomu XIX/XX widoczne są w architektonicznej substancji, w większości już zabytkowej zabudowy wzdłuż ulic J. Piłsudskiego i Dworcowej. Na 2 połowę XIX w. przypada też osuszenie jezior – Zielonego na północy i części Jeleńca od południa uwarunkowane względami demograficznymi (znacznie wzrastająca liczba mieszkańców), a co za tym idzie i sanitarno-epidemiologicznymi. Na nowo pozyskanym terenie od strony południowej utworzono park Miejski - ob. park Tysiąclecia.

W 1920 r. miasto zostało włączone w granice odrodzonej II Rzeczypospolitej i wraz z powiatem chojnickim weszło w skład województwa pomorskiego – „Wielkiego Pomorza”. Przez cały okres międzywojenny XX w. z racji swojego strategicznego położenia i dynamiki rozwoju Chojnice były jednym z prężniejszych ośrodków miejskich w tej części

Polski.

Lata stagnacji i zniszczeń przypadają na okupację niemiecką (1939-1945), a szczególnie na końcowe działania wojenne, ze stycznia 1945 r.

Po II wojnie światowej, od 1945 r. do 1999 r. miasto wraz z powojennym powiatem znalazło się w granicach województwa bydgoskiego. Od 1999 r. Chojnice (wraz z powiatem) jest w obszarze administracyjnym województwa pomorskiego.

5.2.3. Zabytki nieruchomości wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego

Rejestr zabytków zlokalizowanych na terenie województwa pomorskiego realizuje pomorski wojewódzki konserwator zabytków na podstawie art. 8 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a kieruje nim Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku.

Za zabytek, zgodnie z definicją wskazaną w art. 3 ust. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, uważać należy nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Sam wpis do rejestru zabytków nieruchomości województwa pomorskiego może nastąpić z urzędu lub na podstawie wniosku właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym zlokalizowany jest zabytek nieruchomy (wg. art. 9 ust. 1).

Przedmiotowego wpisu dokonuje wojewódzki konserwator zabytków, wydając decyzję administracyjną.

Do rejestru może być wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru oraz nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna (wg. art. 9 ust. 2).

Zabytek może zostać wpisany w 3 kategoriach, dla których prowadzone są odrębne księgi:

- ◆ Zabytek nieruchomy
- ◆ Zabytek ruchomy
- ◆ Zabytek archeologiczny

Obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego - Chojnice:

nr rejestru zabytków w woj. pomorskiego	nr dawnego rejestru zabytków	data wpisu do rejestru zabytków	Miejscowość	Adres	Nr	Obiekt
A-1787	A-1264	2006-12-27	Chojnice	31 Stycznia	4	kamienica wraz z oficyną i działką
A-1376	A/357/1	1993-03-23	Chojnice	Dworcowa	30	dom
A-1785		2006-06-26	Chojnice	Grunwaldzka	1	kościół pw. Wniebowzięcia NMP przy klasztorze oo. augustianów (obecnie szkoła) wraz z przyległym terenem d. zespołu klasztorowego, znajdującym się na nim starodrzewem i odcinkiem kamiennego muru granicznego konwiktu po płn. stronie kościoła
A-1262	A/233	1989-03-07	Chojnice	Kościerska		cmentarz
A-1838		2008-10-15	Chojnice	Kościuszki	21	kamienica wraz z działką

A-1893		2013-06-14	Chojnice	Mickiewicza	31	kamienica wraz z gruntem w obrębie murów
A-1803		2007-06-18	Chojnice	Młyńska	2	kamienica wraz z częścią działki (w obrębie budynku)
A-1778		2006-06-29	Chojnice	Młyńska/ Grobelna	15	dawny magazyn- skład towarów kolonialnych wraz z częścią działki (w obrębie budynku)
A-1818		2007-11-19	Chojnice	Młyńska	20	kamienica wraz z częścią działki w obrębie obrysu budynku
A-1795		2006-12-22	Chojnice	Nowe Miasto	1	kamienica wraz z działką
A-7	A - 27	1929-12-10	Chojnice	Nowe Miasto	4-6	gimnazjum, d. Gimnazjum Jezuickie
A-80	375	1957-09-08	Chojnice			układ urbanistyczny Starego Miasta w Chojnicach
A-6	A - 26	1929-12-10	Chojnice	Plac Kościelny/ Nowe Miasto		kościół parafialny p.w. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny, d. jezuicki – obecnie filialny
A-1	A - 25	1929-11-30	Chojnice	Plac Kościelny		kościół parafialny p.w. Ścięcia Św. Jana Chrzciciela
A-1810		2007-08-23	Chojnice	Plac Kościelny	5	stara plebania wraz z częścią działki w obrębie rysunku budynku
A-8	A - 156, A - 157	1935-11-25	Chojnice			zespół murów miejskich wraz z basztami oraz Bramą Człuchowską
A-1380	A/358/1	1993-04-15	Chojnice	Staroszkolna	17	magazyn zbożowy
A-1426	A/393/1	1993-11-25	Chojnice	Stary Rynek	1	ratusz
A-1783		2006-06-06	Chojnice	Stary Rynek	6	kamienica wraz z działką
A-1763	A-1259	2005-10-17	Chojnice	w kwartale m. ul. Gdańską, Okrężną i Wysoką		kaplica p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa z budynkiem mieszkalnym oraz działkami
A-1376	A /357/1	1993-03-23	Chojnice	Dworcowa	30	dom
A-1376		2017-11-23	Chojnice	teren pomiędzy ulicami Dworcową, Towarową, Nad Dworcem i Tucholską, Dworcowa 25, Dworcowa 27, Towarowa 2A (budynek biurowy inspekcji towarowej), Towarowa 4,		zespół stacji kolejowej w Chojnicach, w skład którego wchodzi: I. dworzec kolejowy ze znajdującymi się na jego terenie obiektami, związanymi z obsługą ruchu pasażerskiego i towarowego, historyczną infrastrukturą kolejową oraz zachowanym starodrzewem , II. osada kolejowa z budynkami mieszkalnymi dla rodzin urzędników kolejowych ; teren pomiędzy ulicami Dworcową, Towarową, Nad Dworcem i Tucholską, ul. Dworcowa 25, ul. Dworcowa 27, ul. Towarowa 2 A, ul. Towarowa 4, ul. Towarowa 10, ul. Towarowa 12, ul. Towarowa 20,

				Towarowa 10 (noclegowni), Towarowa 12 (parowozownia) Towarowa 20 (budynek ekspedycji kolejowej), Nad Dworcem 2, Nad Dworcem 4, Nad Dworcem 6, Nad Dworcem 8, Tucholska 6 A	ul. Nad Dworcem 2, ul. Nad Dworcem 4, ul. Nad Dworcem 6, ul. Nad Dworcem 8, ul. Tucholska 6 A, wieża ciśnień I, wieża ciśnień II, starodrzew: dwie lipy na peronie II, starodrzew: ogrodu przy willi inspektorów kolejowych, jesion w płd. pierzei ul. Towarowej
--	--	--	--	---	---

5.2.4. Zabytki ruchome miasta Chojnice

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest **Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. z 2003 r. nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami) gdzie w myśl art. 6 ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania m.in.:

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- dzielami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 Ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 1998 r. Nr 85, poz. 539, Nr 106, poz. 668, z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002 r. nr 113, poz. 984);
- instrumentami muzycznymi;
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków:

Miejsce przechowywania zabytku	Określenie zabytku
Kościół filialny p.w. Zwiastowania NMP	ołtarz główny
Kościół filialny p.w. Zwiastowania NMP	ołtarz boczny p.w. Św. Stanisława Kostki
Kościół filialny p.w. Zwiastowania NMP	ołtarz boczny p.w. Św. Ignacego Loyoli
Kościół filialny p.w. Zwiastowania NMP	ołtarz boczny p.w. Św. Józefa
Kościół filialny p.w. Zwiastowania NMP	ołtarz boczny p.w. Św. Jana Nepomucena
Kościół filialny p.w. Zwiastowania NMP	para portali z prezbiterium
Kościół filialny p.w. Zwiastowania NMP	ambona
Kościół filialny p.w. Zwiastowania NMP	zespół polichromii wraz z dekoracją sztukatorską

Zabytki ruchome wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków:

Miejsce przechowywania zabytku	Określenie zabytku
Kościół parafialny p.w. Ścięcia Św. Jana Chrzyciela	chrzcielnica
Kościół parafialny p.w. Ścięcia Św. Jana Chrzyciela	płyta nagrobna

Kościół parafialny p.w. Ścięcia Św. Jana Chrzyciela	dzwon
Kościół parafialny p.w. Ścięcia Św. Jana Chrzyciela	dzwon
Kaplica szpitalna Najświętszego Serca Pana Jezusa – szpital miejski	ołtarz główny
Kaplica szpitalna Najświętszego Serca Pana Jezusa – szpital miejski	ołtarz boczny p.w. Św. Józefa
Kaplica szpitalna Najświętszego Serca Pana Jezusa – szpital miejski	ołtarz boczny p.w. NMP Niepokalanie Poczętej
Kaplica szpitalna Najświętszego Serca Pana Jezusa – szpital miejski	konfesjonał
Kaplica szpitalna Najświętszego Serca Pana Jezusa – szpital miejski	prospekt organowy

Dokładny, aktualizowany i szczegółowy wykaz zabytków ruchomych na terenie miasta Chojnice, ze względów formalno-prawnych jest dostępny za określonym zezwoleniem, w siedzibie Pomorskiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku.

Cenne zabytki ruchome znajdują się także na stanie Muzeum Historyczno – Etnograficznego m.in. w zbiorach Albina Makowskiego w tym:

- różne znaleziska archeologiczne;
- zbiory sztuki sakralnej;
- dzieła sztuki ludowej;
- bogaty księgozbiór z XVI-XVIII w.

Szczegółowy wykaz w ewidencji Muzeum Historyczno – Etnograficznego w Chojnicach.

5.2.5. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków Chojnic

Zgodnie z art. 22 ust 4 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami miasto Chojnice prowadzi gminną ewidencję zabytków, do której wpisano zabytki wytypowane do ochrony przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ze względu na metrykę, wartości historyczne, artystyczne lub stylowe. Ponadto posiadana w Urzędzie Miasta Chojnice dokumentacja pozwala zakwalifikować obiekty zabytkowe do ochrony, mimo że nie są wpisane do rejestru zabytków.

Gminna Ewidencja Zabytków Chojnic składa się ze zbioru kart adresowych, została pozytywnie zaopiniowana przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dnia 25 lipca 2011 r. nr sprawy 5140-34/4889/2011.

Gminna Ewidencja Zabytków Chojnic została zaktualizowana i przyjęta Zarządzeniem Burmistrza Miasta Chojnice Nr 107 dnia 24.09.2019 r.

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW CHOJNIC

Gminna ewidencja zabytków obejmuje także obiekty wpisane do rejestru zabytków, zgodnie z tabelą zamieszczoną w rozdziale 5.2.3.

Gmina	Miejscowość	Adres	Nr	Obiekt
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	7	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	8	Budynek mieszkalny

Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	9	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	10	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	12	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	13	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	14	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	15	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	16	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	17	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	18	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	19	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	20	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	21-23	Budynek szkoły podstawowej nr 1
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	22 - 24	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	27	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	30	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	32	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	37	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	45	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	48	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	50	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 stycznia	52	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	31 Stycznia	56	Budynek Starostwa Powiatowego
Chojnice	Chojnice	Angowicka	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Angowicka	7	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Angowicka	8	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Angowicka	28 A	Stary Browar
Chojnice	Chojnice	Angowicka	12	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Angowicka	19	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Angowicka	24	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Angowicka	26	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Angowicka	30	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Angowicka	32	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Angowicka	34	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Batorego	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Batorego	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Batorego	7	Budynek mieszkalny
Chojnie	Chojnice	Batorego	9	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Bytowska	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Bytowska	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Cechowa	2-4	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ceynowy	8	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ceynowy	10	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ceynowy	12	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ceynowy	14	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ceynowy	16 -16a	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ceynowy	18	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Człuchowska	31	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Człuchowska	35	Budynek mieszkalny
			37	
Chojnice	Chojnice	Człuchowska	38	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Człuchowska	39	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Człuchowska	41	Budynek mieszkalny
			41a	
Chojnice	Chojnice	Człuchowska	42	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Człuchowska	43	Budynek mieszkalny
			43 a	
Chojnice	Chojnice	Człuchowska	45	Budynek mieszkalny
			45 a	

Chojnice	Chojnice	Człuchowska	47	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Człuchowska	48	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Człuchowska	50	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Człuchowska	51	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Derdowskiego/ Wysoka/ Kilińskiego/ Widokowa	Dz. nr 1783/15	Dawny cmentarz żydowski z zachowanym częściowo dawnym murem cmentarnym
Chojnice	Chojnice	Dolina Śmierci	Dz.nr 341/12	Miejsce straceń i pochówków
Chojnice	Chojnice	Drzymały	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Drzymały	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	1	Budynek szkoły
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	7/7a	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	8	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	10	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	13	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	14	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	16 - 18	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	20	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	22	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	23	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	26	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Dworcowa	28	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gdańska	15	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gdańska	16	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gdańska	19	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gdańska	20	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gdańska	Działka nr 514/32	Ceglany komin
Chojnice	Chojnice	Gdańska	29	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gdańska	69	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gdańska	87	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gdańska	89	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gdańska	91	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gdańska	108	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gimnazjalna	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gimnazjalna	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gimnazjalna	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gimnazjalna	7	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gimnazjalna	9	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Gimnazjalna	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Grunowo	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Grunowo	2	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Grunowo	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Grunowo	4	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Grunowo	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Grunwaldzka	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Grunwaldzka	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Grunwaldzka	6	Budynek użyteczności publicznej- Szkoła Muzyczna
Chojnice	Chojnice	Grunwaldzka	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Grunwaldzka	15	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Igielska	Dz.nr 453, Dz.nr 454/41	d. cmentarz wojenny żołnierzy napoleońskich
Chojnice	Chojnice	Igielska	2	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Igielska	4	Budynek mieszkalny

Chojnice	Chojnice	Igielska	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Igielska	8	Zakład Poprawczy –budynek szkoły
Chojnice	Chojnice	Igielska	8	Zakład Poprawczy –budynek internatu
Chojnice	Chojnice	Igielska	8	Zakład Poprawczy –kaplica
Chojnice	Chojnice	Igielska	8	Zakład Poprawczy –budynek portierni
Chojnice	Chojnice	Igielska	8	Zakład Poprawczy –budynek gospodarczy
Chojnice	Chojnice	Igielska	8	Zakład Poprawczy –budynek gospodarczy
Chojnice		Igielska	8	mur w zespole /otaczający Zakład Poprawczy/
Chojnice	Chojnice	Igielska	10-12	Dom, wł.Zakład Poprawczy – Chojnice
Chojnice	Chojnice	Igły	1	Dwór i Park w zespole dworsko-parkowym
Chojnice	Chojnice	Jeziorna	4	Dawna baszta, budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościerska		teren dawnego cmentarza ewangelickiego. Z XVII – XIX w.ob. nieistniejący cmentarz usytuowany pomiędzy d. cmentarzem wojennym z okresu I i II w.ś. a cmentarzem parafialnym p.w.św.Jana Chrzciciela
Chojnice	Chojnice	Kościerska	13	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki (Bankowa 1-3)	2	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	4	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	8	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	20	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	22	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	23	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	24	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	26	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	28	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	29	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	30	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	32	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	34	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	36	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Kościuszki	38	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Koszarowa 7/ Nowe Miasto 8	7	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Łanowa	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Łanowa	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza/ Zielona	Dz. nr: 1196/1 1196/2 1197/1 1197/3 1198 1203/1	Teren dawnego cmentarza żydowskiego
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	5	Budynek mieszkalny

Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	17	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	19	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	20	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	22	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	29	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	33	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	36	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	38	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	40	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	41	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicz	44	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	46	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Mickiewicza	48	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	8	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	17	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	19	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	21	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	22	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	23	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	25	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	26	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	28	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Młyńska	30	Budynek sądu
Chojnice	Chojnice	Igły	1	Dworek parkowy
Chojnice	Chojnice	Nowe Miasto	7	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Nowe Miasto 8/ Koszarowa 7	8	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Nowe Miasto	9	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Nowe Miasto	10	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Nowe Miasto	12	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Nowe Miasto	14	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Nowe Miasto	16	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ogrodowa	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ogrodowa	7	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ogrodowa	9	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ogrodowa	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ogrodowa	12	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ogrodowa	14	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ogrodowa	15,15a	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Ogrodowa	16	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Pietruszkowa	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Pietruszkowa	30	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Pietruszkowa	32	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Pietruszkowa	36	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Pietruszkowa	38	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	2-4	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	7	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	9	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	10	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	13	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	14	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	15	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	18	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	19	Budynek mieszkalny

Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	21	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	25	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	27	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	26-28	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	30	Młyn w zespole młyna
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	33	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	34	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	35	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	37	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	39	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	40	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	41	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	42	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	43	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Piłsudskiego	44	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Jagielloński	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Jagielloński	2	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Jagielloński	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Jagielloński	4	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Jagielloński	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Jagielloński	7	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Jagielloński	8	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Jagielloński	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Kościelny	5	Baszta Kościelna
Chojnice	Chojnice	Plac Niepodległości	1-2	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Niepodległości	4	Budynek usługowy
Chojnice	Chojnice	Plac Niepodległości	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Piastowski	20	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Piastowski	21	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Piastowski	27 a	Budynek użyteczności publicznej- miejskie wodociągi
Chojnice	Chojnice	Plac Piastowski	29	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac św. Jerzego	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac św. Jerzego	2	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac św. Jerzego	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac św. Jerzego	4	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Podmurna	3	Baszta Kurza Stopa
Chojnice	Chojnice	Podmurna	7	Dom na murach
Chojnice	Chojnice	Podmurna	11	Baszta Szewska
Chojnice	Chojnice	Podmurna	15	Baszta Wronia
Chojnice	Chojnice	Prochowa	8	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Prochowa	13	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Prochowa	17	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Sępoleńska	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Sępoleńska	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Sępoleńska	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Sępoleńska	9	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Sępoleńska	13	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Sępoleńska	20	Wieża Ciśnień
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	1	Ratusz Urząd Miejski
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	2	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	4	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	7	Budynek mieszkalny

Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	8	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	17	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	18	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	19	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	20	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Stary Rynek	21	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Staroszkolna	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Staroszkolna	13	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Staroszkolna	14	Spichlerz-magazyn
Chojnice	Chojnice	Staroszkolna	15	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Staroszkolna	17	Spichlerz
Chojnice	Chojnice	Staroszkolna	24	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Staroszkolna	26	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	2	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	4	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	7	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	8	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	13	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	14	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	17	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	20	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	22	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	24	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	30	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	32	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	33	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	35	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	38	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	41	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	47	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	49	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	55	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	57	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	59	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	61	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	71	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Strzelecka	76	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Sukienników	4	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Sukienników	16	Baszta Więzienna
Chojnice	Chojnice	Swarożycza	7	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Szeroka	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Szeroka	3	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Szeroka	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Szeroka	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Szewska	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Szewska/Grobeln a 12	8	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Szewska	20	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Plac Niepodległości, Wysoka	7 3	Obiekty poszpitalne, obecnie: MOPS, Wszecznicza, Stowarzyszenia, budynki prywatne
Chojnice	Chojnice	Szpitalna	12	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Swarożycza,	Dz.nr:	teren

		Gdańska, Świętopełka, St. Rolbieckiego (Wzgórze Ewangelickie)	1904/1 1904/3 1555/7 1555/3 1555/6	d. cmentarza ewangelickiego z XVII w., po 1945 dawny Park Róży Luksemburg
Chojnice	Chojnice	Świętopełka	1	II LO, Powiatowa Bursa dla Młodzieży Szkolnej dawny Szpital Powiatowy
Chojnice	Chojnice	Świętopełka	3	Budynek po byłych koszarach, Medyczno - Społeczny Zespół Szkół Policealnych
Chojnice	Chojnice	Świętopełka	4	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Świętopełka	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Świętopełka	6	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Świętopełka	12	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Towarowa	1	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Towarowa	15	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Warszawska	5	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Warszawska	7	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Warszawska	9	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Warszawska	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Warszawska	13	Budynek policji
Chojnice	Chojnice	Warszawska	15	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Warszawska	19	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Warszawska	21	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Warszawska	23	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Warszawska	27	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Wysoka/Gdańska	Dz.nr 1374/2 1375	cmentarz ofiar zbrodni hitlerowskich dawny stary cmentarz katolicki z XVI w.
Chojnice	Chojnice	Wysoka	12	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Wysoka	38	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Wysoka	40	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Wysoka	42	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Zielona	17a	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Zielona	18	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Zielona	24	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Żwirki i Wigury	9,9a	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Żwirki i Wigury	11	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Żwirki i Wigury	12	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Żwirki i Wigury	13	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Żwirki i Wigury	14	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Żwirki i Wigury	15	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Żwirki i Wigury	25	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Żwirki i Wigury	27	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Żwirki i Wigury	29	Budynek mieszkalny
Chojnice	Chojnice	Żwirki i Wigury	31-33	Budynek mieszkalny

W wykazie gminnej ewidencji zabytków stwierdzono rozbieżności w odniesieniu do wojewódzkiej ewidencji zabytków i rejestru zabytków. Gminna Ewidencja Zabytków powinna zostać zweryfikowana i zaktualizowana, w trybie zgodnym ze zmienionymi przepisami dotyczącymi jej prowadzenia.

5.2.6. Wojewódzka Ewidencja Zabytków Archeologicznych – stanowiska archeologiczne⁴

Dziedzictwo archeologiczne stanowi tę część dziedzictwa materialnego, w stosunku do której podstawowych informacji dostarczają metody archeologiczne. Obejmuje ono wszelkie ślady ludzkiej egzystencji i składa się z miejsc związanych z wszystkimi śladami działalności ludzkiej, opuszczonymi budowlami i pozostałościami naziemnymi, podziemnymi i podwodnymi, włącznie ze wszystkimi relikami kultury materialnej z nimi związanym. Wiedza o początkach i rozwoju społeczeństwa ludzkiego jest w powszechnym mniemaniu niezwykle ważna dla poszukiwania kulturalnych i społecznych korzeni ludzkości. Dziedzictwo archeologiczne przedstawia podstawowe świadectwa działalności człowieka w przeszłości. Jego ochrona i właściwe nim zarządzanie są dlatego konieczne, aby było dostępne archeologom i innym naukowcom dla potrzeb współczesnych i przyszłych generacji do badań i interpretacji.

Zgodnie z art. 3 pkt. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: DZ.U. z 2017 r., poz. 2187; dalej: UOZOZ) zabytkiem archeologicznym jest *zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem*. Przedmiotem ochrony są nie tylko poszczególne wytwory człowieka, ale i ich kulturowy kontekst — razem tworzą integralną całość, w terminologii naukowej zwaną stanowiskiem archeologicznym. Wydzielony wytwór określa się natomiast mianem artefaktu. Stanowiskiem archeologicznym jest obszar występowania archeologicznych zabytków nieruchomych i ruchomych jako spójnej całości, zaś artefaktem jest wydzielony, indywidualny zabytek ruchomy, np. pozyskany w trakcie badań archeologicznych. Wzajemne powiązanie przestrzenne poszczególnych nieruchomych i ruchomych części stanowiska archeologicznego stanowi właściwą, oryginalną i niepowtarzalną substancję zabytku archeologicznego.

Na terenie Miasta Chojnice występują liczne stanowiska archeologiczne, pochodzące z różnych epok historycznych i pradziejowych. Są one odkrywane i wprowadzane do wojewódzkiej ewidencji zabytków w ramach systematycznego, ogólnopolskiego programu „Archeologiczne Zdjęcie Polski” (AZP) realizowanego od lat 70-tych XX wieku, ale także w efekcie prowadzenia innych programów badawczych i dokonywania odkryć przypadkowych. Są to przede wszystkim pozostałości dawnego osadnictwa, zespołów produkcyjnych oraz nekropolii. Stanowią one istotny element dziedzictwa kulturowego jako materialne świadectwo życia i działalności człowieka w minionych epokach. Relikty archeologiczne znajdują się w większości przypadków pod obecnym poziomem użytkowym (pod powierzchnią ziemi lub pod wodą). Wyniki badań AZP dla danego województwa są przechowywane i udostępniane we właściwym urzędzie wojewódzkiego konserwatora zabytków — w przypadku województwa pomorskiego właściwym organem do prowadzenia rejestru i ewidencji zabytków archeologicznych jest Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków. Wszystkie stanowiska archeologiczne ujęte w rejestrze zabytków oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków podlegają ochronie ze strony służb konserwatorskich (w szczególności na podstawie Ustawy o Ochronie Zabytków i Opiece nad Zabytkami) oraz właściwych jednostek samorządu terytorialnego. Dla których ochrona zabytków jest zadaniem własnym na podstawie przepisów odrębnych

---

⁴ Opracowano we współpracy z Wydziałem ds. Zabytków Archeologicznych WUOZ w Gdańsku - Inspektorem ochrony zabytków p. Stefanem Staszewskim

(w szczególności na podstawie Ustawy o samorządzie gminnym oraz na podstawie Ustawy o samorządzie powiatowym).

W Chojnicach prace archeologiczne obejmujące teren miasta lokacyjnego przeprowadzone w latach 70. XX w. przez grupę badaczy z Muzeum Okręgowego w Toruniu miały na celu wyjaśnienie okresu powstania Chojnic tym bardziej, że wcześniejsze odkrycia i badania okolicznych ośrodków osadniczych (Ostrowie IX-XI w.) czy administracyjnych (gród kasztelanii zaborskiej w Leśnie i gród kasztelański w Raciążu – XII-XIII/XIV w.) potwierdzały istnienie określonych podziałów administracyjnych i sieci osadniczej, w okresie panowania książąt pomorskich (ziemia chojnicka znalazła się wówczas w jurysdykcji kasztelani raciąskiej i szczycienieckiej). Natomiast Chojnice do zajęcia Pomorza w 1309 r. przez Krzyżaków przynależały do grodu kasztelańskiego w Szczytnie. Ponadto Krzyżacy dzieląc zajęte ziemie na komturie respektowali wcześniejsze podziały. Analiza materiałów źródłach w konfrontacji z rezultatami badań archeologicznych nie daje podstaw do stawiania tezy o istnieniu grodu chojnickiego. W 1977 r. realizowane były badania przez ekspedycję z Uniwersytetu Łódzkiego na południe od Bramy Człuchowskiej, w rejonie ul. Podmurnej. Rezultatem tych prac było stwierdzenie, iż mur przeciął warstwy średniowieczne (w tym relikty drewnianej podłogi - pozostałość średniowiecznego domostwa z fragmentami ceramiki datowanej na XIV - XV w.). Ciekawostką jest fakt, iż w sprawozdaniu z 1977 r. wspomina się o wczesnośredniowiecznych ułamkach ceramicznych. Następne badania realizowane ponad 10 lat później tj. w 1988 r. przez badaczy z UŁ, na dziedzińcu dawnego kolegium pojezuickiego, które przyniosły odsłonięcie fragmentu gotyckiego muru. Do końca lat 90. XX w. kontynuując te badania w kierunku północnym, odkryte mury zidentyfikowali z relikdami baszty, zlokalizowanej w północno-wschodnim odcinku murów obronnych miasta. W 1996 r. przeprowadzono badania archeologiczne od strony fosy. Odsłonięto wówczas fundament murów, a po przejściu w rejon historycznej zabudowy Starego Miasta tj. na teren pustej parceli położonej pomiędzy ul. Podmurną a ul. Szewską odkryto w najgłębszej warstwie kulturowej drewniane elementy obwałowań i wymoszczenia nawierzchni ulicy. Były one znacznie przesunięte na wschód do kamiennie-ceglanego muru obronnego. Badania dendrochronologiczne użytego w tych konstrukcjach drewna wskazały na przed lokacyjny rodowód Chojnic (drewno pochodziło z końca XII w. i XIII w.). Wynika z tego, że obwarowania miasta odnoszą się do okresu lokacji miasta na prawie książęcym, tj. do czasów panowania księcia pomorskiego Mszczuja II. Władca ten w 1272 r. ufundował klasztor Augustianów w Swornychgaciach, a w 1287 r. kościół w Tucholi.

Tab. 21. Wyciąg z Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Archeologicznych.

Miasto Chojnice				
Lp.	Obszar AZP	Nr na obszarze	Rodzaj stanowiska	Chronologia
1.	25-34	1	miasto - skarb monet	Wczesne Średniowiecze - Nowożytność
3.	25-34	28	znalezisko luźne	Okres Halsztacki C
4.	25-34	29	cmentarzysko grobów skrzynkowych	Wczesna Epoka Żelaza (?)
5.	25-34	30	cmentarzysko grobów skrzynkowych	Okres Halsztacki D
6.	25-34	31	cmentarzysko grobów skrzynkowych	Wczesna Epoka Żelaza (?)
7.	25-34	32	cmentarzysko grobów skrzynkowych	Wczesna Epoka Żelaza (?)

8.	25-34	33	osada	neolit
9.	25-34	34	znalezisko luźne	neolit
10.	25-34	35	cmentarzysko grobów skrzynkowych	Okres Lateński wcz. i śr.
11.	25-34	27	cmentarz ewangelicki	1621 - 1948 r.
12.	25-34	2	pole bitwy	1454 r.
13.	25-34	24	śląd osadnictwa	pradzieje
14.	25-34	25	śląd osadnictwa	pradzieje
15.	25-34	26	śląd osadnictwa	pradzieje
16.	25-34	36	grobu masowe	1939 - 1945 r.

Chojnaty, Gmina Chojnice*				
Lp.	Obszar AZP	Nr na obszarze	Rodzaj stanowiska	Chronologia
1.	26-34	4	osada osada osada osada	Wczesna Epoka Żelaza Okres Wpływów Rzymskich XII - XIII w. XVI - XVIII w.
2.	26-34	5	osada osada osada	IV - V EB Okres Wpływów Rzymskich Średniowiecze
3.	26-34		śląd osadnictwa osada cmentarzysko osada śląd osadnictwa	mezolit Epoka Brązu/Wczesna Epoka Żelaza Epoka Brązu /Wczesna Epoka Żelaza wcz. i śr. okres Lateński Średniowiecze/Nowożytność

* stanowiska 1 - 3 pochodzą z badań pod obwodnicę Chojnic. Częściowo znajdują się w zasięgu Miasta Chojnice

Stanowisko znajdujące się częściowo w granicach Miasta Chojnice:

AZP 25 – 34/12 Krojanty 7, punkt osadnictwa pradzieje, osada – późne średniowiecze/nowożytność, osada - nowożytność.

Stanowiska archeologiczne jako istotny element dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz środowiska podlegają ochronie na mocy przepisów prawa międzynarodowego i tworzonego w ich duchu prawa krajowego, które zobowiązują do ich trwałego zachowania (jeśli to możliwe — na miejscu), uwzględnienia zadań ochronnych w procesie planowania przestrzennego, a jeśli niemożliwa jest trwała ochrona — metodycznego przebadania i zadokumentowania warstw kulturowych oraz zakonserwowania i zabezpieczenia pozyskanych archeologicznych zabytków ruchomych.

Zgodnie z art. 5 pkt i lit. a Europejskiej Konwencji o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego (DZ.U. z 1996 r. nr 120, poz. 564) każda Strona zobowiązuje się do podejmowania próby pogodzenia i połączenia odpowiednich potrzeb archeologicznych oraz planów zagospodarowania przestrzennego poprzez zapewnienie archeologom uczestnictwa w tworzeniu założeń planowania, ukierunkowanych na zapewnienie wyważonej strategii mającej na celu ochronę, konserwację i podniesienie wartości terenów o wartości archeologicznej, w związku z art. 4 pkt ii cyt. Konwencji, zgodnie z którym każda Strona zobowiązuje się do stosowania środków fizycznej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniając, stosownie do okoliczności konserwację i zachowanie dziedzictwa archeologicznego, jeżeli jest to możliwe na miejscu.

Zgodnie z art. 4 UOZOZ ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu (m.in.):

zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie (pkt. 1) oraz uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska (pkt. 6).

W przypadku zabytków archeologicznych zasada trwałej ochrony została dodatkowo umocowana w przepisach ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (tekst jednolity: DZ.U. z 2017 r. poz. 519, z późn. zm.; dalej: POŚ). Zgodnie z art. 101 pkt 2 lit. f POŚ *ochrona powierzchni ziemi polega na zachowaniu funkcji środowiskowych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, w tym między innymi zbioru dziedzictwa geologicznego, geomorfologicznego i archeologicznego*. Tym samym także, zachowanie zbioru dziedzictwa archeologicznego, jako funkcji kulturowej powierzchni ziemi, staje się jednym z celów ochrony środowiska, a zatem uzyskuje dodatkową podstawę prawną w działalności organów administracji publicznej.

Zgodnie z art. 31 ust. 1a pkt 2 UOZOZ *osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków*.

Do zbioru dziedzictwa archeologicznego, jako zasobu kulturowego i środowiskowego, zastosowanie ma zasada zrównoważonego rozwoju, stanowiąca podstawowe założenie planowania i zagospodarowania przestrzennego. Ponieważ jest to zasób nieodnawialny (co podnosi jednej z kluczowych dokumentów doktrynalnych jakim jest Karta Zarządzania i Ochrony Dziedzictwem Archeologicznym, Lozanna 1990), należy nim gospodarować świadomie i racjonalnie, aby umożliwić jego zachowanie i korzystanie z niego przez przyszłe pokolenia. Stąd też kolejne dokumenty planistyczne, w szczególności miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, powinny zawierać zapisy umożliwiające realizację tego celu. W pierwszej kolejności należy dążyć do usuwania z terenów stanowisk archeologicznych funkcji powodujących zagrożenie dla substancji zabytku (prace naruszające strukturę gruntu), zaś w miejscach gdzie nie jest to możliwe — wprowadzić obowiązek przeprowadzenia niezbędnych badań archeologicznych. Zarówno naukowe jak i inwestycyjne badania wykopaliskowe należy ograniczyć do niezbędnego minimum, ponieważ w ich trakcie nawarstwienia kulturowe zostają nieodwracalnie usunięte, zaś zabytki ruchome zostają wyciągnięte z pierwotnego kontekstu. Wykopaliskowe badania archeologiczne w tym samym miejscu przeprowadzić można tylko jeden raz, stąd też niezwykle istotne jest racjonalne gospodarowanie zasobem archeologicznym poprzez powstrzymanie się od zbędnych badań wykopaliskowych oraz preferowanie tzw. nieinwazyjnych metod badawczych, które stają się coraz szerzej dostępne. Z tego powodu, w przypadku zagrożenia stanowiska archeologicznego poprzez działania inwestycyjne lub gospodarcze, badaniami archeologicznymi obejmuje się jedynie obszar bezpośrednio narażony na zniszczenie przez prace ziemne. Z kolei w przypadku badań naukowych zaleca się zwiększenie udziału metod nieinwazyjnych, takich jak badania georadarowe, magnetyczne, elektrooporowe, C14 itp.

Należy zaktualizować Gminną Ewidencję Zabytków Miasta Chojnice poprzez wprowadzenie do niej zabytków archeologicznych.

5.2.7. Pomniki przyrody w mieście Chojnice

Tab. 20. Wykaz pomników przyrody w mieście Chojnice:

Nr rejestru	Rodzaj	Gatunek 1	Obwód Gatunek 1	Gatunek 2	Obwód Gatunek 2	Gatunek 3	Obwód Gatunek 3	Gatunek 4	Obwód Gatunek 4	Ilość	Data powołania
1217	drzewo	lipa drobnolistna	2,80		0,00		0,00		0,00	1	26.10.1993
926	drzewo	dąb szypułkowy	2,90		0,00		0,00		0,00	1	01.07.1991
927	drzewo	buk zwyczajny	3,42		0,00		0,00		0,00	1	01.07.1991
928	drzewo	lipa drobnolistna	3,70		0,00		0,00		0,00	1	01.07.1991
929	drzewo	olsza czarna	3,21		0,00		0,00		0,00	1	01.07.1991
997	grupa drzew	dąb szypułkowy	3,46	dąb szypułkowy	3,42	dąb szypułkowy	3,30	lipa drobnolistna	3,25	6	22.07.1992
998	źródło Św. Maksymiliana		0,00		0,00		0,00		0,00	1	22.07.1992
999	grupa drzew	wierzba biała	4,15	wierzba biała	3,17	wierzba biała	3,00		0,00	3	22.07.1992
1/07	drzewo	cis pospolity	1,30 -1,68		0,00		0,00		0,00	1	19.11.2007

Zgodnie z art. 45 ustawy o ochronie przyrody „w stosunku do pomnika przyrody mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno - błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych”.

5.2.8. Pomniki Historii, zabytki wpisane na Listę Skarbów Dziedzictwa, parki kulturowe

Na obszarze Chojnic nie został utworzony na mocy ustawy **park kulturowy**, nie występują zabytki uznane za **Pomniki Historii** oraz brak jest zabytków wpisanych na **Listę Skarbów Dziedzictwa**.

Rekomenduje się podjąć procedurę uznania obszaru Starego Miasta Chojnice w granicach średniowiecznych murów obronnych za Pomnik Historii.

5.2.9. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego wymagające pilnych prac konserwatorskich i restauratorskich

- **Mury obronne z basztami i fosa miejska** zostały wykonane w pierwszej połowie XIV w. Są to obiekty o najwyższym znaczeniu dla miasta wymagające prac konserwatorskich i restauratorskich. Poniżej plan miasta Chojnic z XIV i XV przedstawiający obwarowania miejskie:

I - Brama Człuchowska, II - Brama Młyńska, III - Brama Gdańska, IV - Furta Mnisza lub Brama Wodna, V - Ratusz, VI - Kościół Ewangelicki, VII - Kościół św. Jana Chrzciciela, VIII - Kolegiata Jezuicka, IX - Koszary wojskowe

Obecnie pozostała tylko zachodnia część murów wraz z Bramą Człuchowską oraz krótkie odcinki od strony północnej i wschodniej wraz z basztami częściowo użytkowymi na pomieszczenia muzealne i galerie.

W roku 2018 został odrestaurowany fragment murów miejskich przy ul. Sukienników w kierunku ul. Cechowej (obejmujący odcinek muru o długości około 10 metrów).

W bardzo złym stanie technicznym jest odcinek murów miejskich od baszty Kurza Stopa w kierunku ul. Wałowej. W roku 2017 obsunął się fragment muru pod baszta Kurza Stopa, który został odrestaurowany w 2018 r. Południowy odcinek murów w kierunku ul. Wałowej zbudowany jest z kamienia polnego i cegły w wyższych partiach, zwieńczony nakrywami ułożonymi pod skosem. W murach występują ubytki kamienia, oraz liczne ubytki spoin. Wysuwanie pojedynczych kamieni może stanowić zagrożenie dla stabilności muru, na których posadowione są budynki użytkowane przez muzeum. Odcinek ten wymaga pilnych prac konserwatorskich i restauratorskich.

➤ **Brama Człuchowska:**

Jedna z trzech bram wjazdowych do miasta, niekiedy nazywana także Kamienną. Zbudowana w XIV w., przebudowywana w XVI i u schyłku XIX w. Po utraceniu znaczenia militarnego, od ok. 1618 r. do końca XIX w. wykorzystywana, jako więzienie dla osób posiadających miejskie obywatelstwo, a następnie, do ok. 1940 r., jako dzwonnica

kościółów protestanckich św. Ducha i św. Trójcy. W latach 1952 – 60 przebudowano wnętrze i urządzono sale wystawowe udostępnione zwiedzającym w 1962 r. Obecnie znajduje się tu 5 kondygnacji ekspozycyjnych: 4 z wystawami stałymi (archeologia, etnografia, historia, sztuka) i sala wystaw czasowych.

➤ **Baszta Szewska:**

Zbudowana w XIV w., w latach 70. XX w. częściowo zrekonstruowana. Nazwa wywodzi się od cechu szewców, notowanego w Chojnicach od XV w., odpowiedzialnego za obronę tej części murów. 3-kondygnacyjna, usytuowana w ciągu średniowiecznych murów miejskich, między Bramą Człuchowską a Domem Szewskim. Obecnie mieści bibliotekę muzealną z cennym księgozbiorem pomorza wraz z czytelnią.

➤ **Baszta tzw. Dom Szewski:**

Zbudowana w XIV w., prawdopodobnie u schyłku XIX w. zaadaptowana na budynek mieszkalny lub warsztat rzemieślniczy. 3-kondygnacyjny, usytuowany w ciągu średniowiecznych murów miejskich, między Basztą Szewską a Domem na Murach. Odbudowany przez muzeum w 1979 r. z zachowaniem fragmentów oryginalnej baszty obronnej. Obecnie mieści magazyny zbiorów muzealnych.

Obiekt wymaga pilnych prac konserwatorskich w związku z zagrożeniem statyczności kamiennych murów, które są fundamentem budynku.

➤ **Dom na Murach:**

2-kondygnacyjny, w ciągu średniowiecznych murów miejskich, między Domem Szewskim a Kurzą Stopą. Zachowany w oryginalnej strukturze w partii wysokich fundamentów z ciosanego kamienia. W latach 60. przystosowany do celów mieszkalnych. W 1985 r. przejęty przez muzeum i zaadaptowany na działowe pracownie merytoryczne.

Obiekt wymaga pilnych prac konserwatorskich w związku z zagrożeniem statyczności kamiennych murów, które są fundamentem budynku.

➤ **Baszta Kurza Stopa:**

Budynek zrekonstruowany, usadowiony na fundamentach baszty z XIV wieku. W XIX i początkach XX w. baszta pełniła funkcję stajni dla koni będących własnością miasta. 2-kondygnacyjna, odbudowana na zrębie wysokich przypór z kamienia ciosanego w 1980 r., od 1984 mieszcząca ekspozycję Galerii Współczesnej Sztuki Polskiej, wykorzystywana na wystawy czasowe. Obiekt wymaga prac konserwatorskich i restauratorskich.

W roku 2017 obsunął się fragment zabytkowych murów obronnych – strona południowo – zachodnia odcinek pod obiektem „Kurzej Stopy” ul. Podmurna 3.

➤ **Baszta Więzienna:**

Powstała w XIV w. razem z miejskimi murami obronnymi, pierwotnie otwarta od strony miasta. Do początku XIX w. mieściło się w niej ciężkie więzienie z katownią. W wieży więzione były również chojnickie czarownice. Od 1904 r. przez kilkanaście lat służyła, jako więzienie prewencyjne. Obecnie siedziba galerii – muzeum Janusza Trzebiatowskiego.

Zły stan techniczny elewacji budynku należy poddać pilnym prac konserwatorskim i restauratorskim.

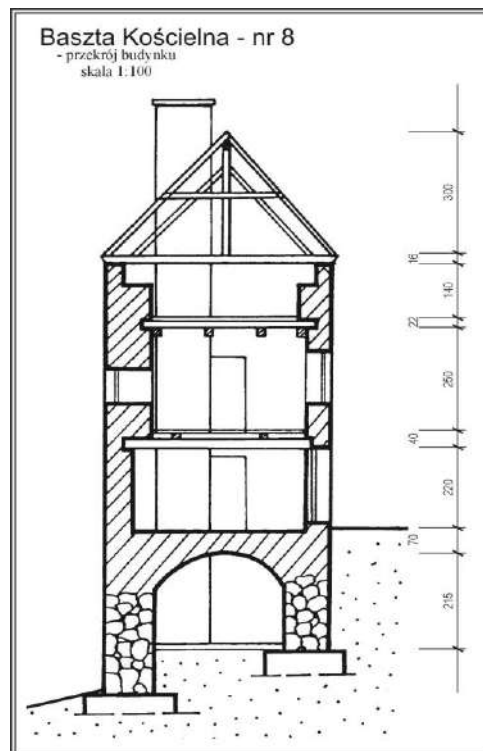

Baszta Więzienna

➤ **Baszta Kościelna:**

Gotycka Baszta Kościelna zbudowana na murach obronnych po wschodniej stronie miasta, pochodzi z pierwszej połowy XIV w. Przez długi czas pełniła rolę mieszkania księży i zakrystii. Obecnie nieużytkowana.

Obiekt w bardzo złym stanie technicznym, widoczne na elewacji szczytowej spękania pogłębiają się i grożą katastrofie budowlanej. Należy wykonać pilne prace konserwatorskie i restauratorskie.

inventaryzacja baszty kościelnej

➤ **Baszta przy ul. Jeziornej:**

Średniowieczna baszta obronna przekształcona w XIX w. (ok. 1860 r.) na budynek mieszkalny o dwóch kondygnacjach mieszkalnych, podpiwniczona z niskim poddaszem usytuowana w linii murów obronnych. Od strony południowej budynek przylega do ul. Jeziornej, od północnej na teren stadionu sportowego i przylegającego parkingu. Ściany nadziemne na wysokość ok. 1 metra z kamienia łamanego, pozostałe płaszczyzny elewacji murowane z cegły. Budynek odrestaurowany przez prywatnego inwestora w 2017r.

Obiekt odrestaurowany w 2017 r.

Stan przed konserwacją

➤ **Baszta Wronia:**

Zbudowana w XIV w., w latach 70. XX w. częściowo zrekonstruowana. Oprócz pierwotnie pełnionych funkcji militarnych od XIX w. wykorzystywana, jako więzienie dla osób posiadających miejskie obywatelstwo. 4-kondygnacyjna, usytuowana w ciągu średniowiecznych murów miejskich między Bramą Człuchowską a ulicą Młyńską. Odrestaurowana w 1974 r. Obecnie znajdują się w niej pomieszczenia administracyjne muzeum. Budynek wymaga prac konserwatorskich i restauratorskich wnętrza i elewacji.

➤ **Kamienica mieszkalna ul. Nowe Miasto 1:**

Budynek zbudowany w 1904 r. dla szewca Wilhelma Zemke w stylu eklektycznym, z neobarokową formą i skromnym secesyjnym detalem. Elewacja frontowa wąska i wysoka podkreślona elementami wertykalnymi w formie prostokątnego wykusza na osi, wstawką z trójkątnym szczytem w obrębie dachu, a także podcięтым narożnikiem. Pokrycie dachowe zostało wymienione na dachówkę ceramiczną w 2017 r.

Budynek wpisany do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego.

Stan zachowania:

- Fundamenty- stan średni, brak izolacji poziomej, zawilgocenie
- Ściany zewnętrzne- stan średni, tynk do naprawy zwłaszcza na parterze, wymaga doboru kolorystyki
- Ściany wewnętrzne- stan dobry
- Stropy i sufity- stan dobry, w piwnicy płaski strop ceramiczny typu Kleina, nad pozostałymi kondygnacjami stropy drewniane
- Opierzenia – rury spustowe, rynny należy wymienić na tytanowo – cynkowe
- Konserwacja żeliwnej balustrady z rozetkami

➤ **Kamienica mieszkalna ul. Kościuszki 21:**

Budynek został zbudowany w II poł. XIX w. przez kupca Jana Jączyńskiego. W przyziemiu budynku mieściła się firma modniarska. Kamienica została rozbudowana w 1908 r. przez dodanie dwóch kondygnacji mieszkalnych w stylu secesyjnym. We wnętrzu budynku zachowana stolarka w stylu secesyjnym z malowidłami klatki schodowej z pocz. XX w. po zabiegach konserwacyjnych i restauracyjnych. W chwili obecnej prac konserwatorskich i remontowych wymagają elewacje budynku.

Secesyjna klatka schodowa po pracach konserwatorskich.

➤ **Dom mieszkalny obecnie Hotel ul. Dworcowa 30:**

Budynek wzniesiony na przełomie XIX/XX w. użytkowany, jako dom mieszkalny i hotel. W fasadzie frontowej zachował formy historyzujące, nawiązujące do klasycyzmu. Frontową elewację budynku ozdabiają m.in. ryzality, pilastry, gzymsy, fryzy, bonie, płyciny podokienne imitujące balustradki oraz kute balkony w formie koszy. Budynek został odrestaurowany w 2018 r. przy wsparciu dotacją z miasta .

2017 r. budynek przed pracami konserwatorskimi

2018 r. budynek odrestaurowany przy wsparciu miasta

- **Kamienica mieszkalna ul. Mickiewicza 31** – Budynek mieszkalny wzniesiony w 1906 r. przez Otto Fellmera. Kamienica w stylu secesyjnym wymaga pilnych prac

konserwatorskich elewacji, konserwacji balkonów, wymiany stolarki okiennej oraz uzupełnienia detali architektonicznych.

➤ **ul. Dworcowa** – Dworzec PKP – XIX w.:

Obiekty dworca, wieże ciśnień, perony cały kompleks wymaga natychmiastowych działań konserwatorskich i robót budowlanych. W najgorszym stanie są wieże ciśnień, należy je zabezpieczyć i podjąć pilne działania naprawcze.

Dworzec PKP wytyczne konserwatorskie:

Ogólny stan zachowania wszystkich elewacji i wnętrz zabytkowego budynku dworca, w tym także detali architektonicznych, należących do jego wystroju, zarówno ze względów technicznych jak i estetycznych wymaga podjęcia natychmiastowych interwencji konserwatorskich.

Zakres prac konserwatorskich:

- osuszenie budynku poprzez wykonanie izolacji pionowych i poziomych,
- dezynfekcja powierzchni elewacji,
- skucie zalewanych, odparzonych, skorodowanych tynków,
- oczyszczenie ceglanych elewacji z resztek brudu i produktów korozji chemicznej i mikrobiologicznej,
- wypełnić ujawnione pęknięcia w murach,
- wykonać uzupełnienia spoin,
- konserwacja i uzupełnienie ceglanej elewacji,
- odtworzenie oryginalnej kolorystyki budynku,
- wykonanie konserwacji płycin podokiennych i detali architektonicznych,
- nowo odtwarzane detale i elementy muszą być identyczne z zachowanymi,
- pomalowanie detali według oryginalnej kolorystyki ustalonej przy odkrywkach koloru,
- odtworzenie pierwotnego wystroju architektonicznego elewacji według archiwalnej dokumentacji zdjęciowej (odtworzenie zegara na szczycie elewacji frontowej),
- wymiana pokrycia dachowego
- wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe,
- wymiana okien z zachowaniem oryginalnych profili i podziałów na drewniane,
- okna frontowe parteru odtworzyć według archiwalnej dokumentacji zdjęciowej
- zdemontować wtórne kraty w oknach,
- konserwacja zabytkowych zegarów - elewacje boczne budynku
- należy zachować oryginalne nawierzchnie przed wejściami do budynku dworca

Należy zachować i poddać konserwacji oryginalne elementy wyposażenia i wystroju wnętrza budynku dworca. W przypadku wymiany nowe elementy powinny stanowić odtworzenie elementów historycznych.

Wnętrze budynku dworca :

- oczyszczenie ścian i sufitów,
- konserwacja i odtworzenie oryginalnych okładzin ceramicznych na posadzkach,
- odtworzenie i konserwacja płycin sufitowych

Pawilony przed wejściem do tunelów dworca:

- pawilony należy poddać konserwacji i odtworzeniu brakujących detali
- szklane elementy wymienić na szkło klejone hartowane,
- odtworzyć oryginalne lampy

Tunele dworca:

- konserwacja i odtworzenie oryginalnych okładzin ceramicznych na ścianach i posadzkach
- należy zachować oryginalne schody granitowe

Nawierzchnie:

Konieczność zachowania historycznych nawierzchni, ciągów pieszych i jezdnych oraz nawierzchni peronów w przestrzeni zespołu dworca. W przypadku zniszczonych fragmentów nawierzchni, wtórnie uzupełnianych, nawierzchnie nowe powinny być wykonane z użyciem tradycyjnych materiałów (tzn. kamień)

➤ ul. Dworcowa 25 – budynek mieszkalny koniec XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie i konserwacja detali, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, konserwacja kutego ogrodzenia

➤ Kamienica mieszkalna Stary Rynek 6:

Budynek zbudowany około 1890 r., w stylu neorenesansowym. Kamienica posiada nawarstwienia z wcześniejszych obiektów. Piwnice w obrębie traktu frontowego powstały na początku XIX w. wzniesione z rozbiórkowej cegły gotyckiej. Elewacja frontowa ozdobiona w ostatniej kondygnacji parami pilastrów korynckich na cokółkach wspierających uproszczone belkowanie z fryzem. Obiekt w złym stanie technicznym wymaga pilnych prac konserwatorskich a elewacja frontowa uzupełnienia detalu architektonicznego na podstawie kwerendy archiwalnej.

➤ **Cmentarz rzymsko – katolicki parafii pw. Ścięcia Św. Jana Chrzciciela:**

Założony w 1825 r., powiększony w latach 30 – tych XX w. od wsch. ogrodzony zabytkowym murem ceglany. Najstarsze zachowane nagrobki z początku XX w., oraz z okresu międzywojennego formie tumb, krzyży, figur pełnoplastycznych, oraz obejść metalowych wymagają pilnych prac konserwatorskich. Od ulicy Kościerskiej otacza go zabytkowy ceglany mur (wymagający restauracji i konserwacji). Zabytkowe aleje obsadzone lipami, akacjami i kasztanowcami. Został on wpisany w 1983 r. przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do Ewidencji Pomników Pamięci Narodowej a w roku 1989 do Rejestru Zabytków. Zabytkowe ogrodzenie oraz zabytkowe nagrobki należy poddać pilnym prac konserwatorskim.

➤ **Stara Plebania:**

Zbudowana w XIV w., usytuowana na murach miejskich. Z budynkiem wiążą się początki szkolnictwa parafialnego, mieściło się w nim mieszkanie, plebania i szkoła parafialna. Obiekt wielokrotnie przebudowywany po zniszczeniach pożarami i działaniami wojennymi. W 2018 r. obiekt otrzymał dotację miasta na odtworzenie oryginalnego poszycia dachowego obiektu. Zabytek wymaga odtworzenia wnętrza i elewacji na podstawie badań konserwatorskich, tak aby przywrócić i wyeksponować jego dawne wartości.

➤ **Dawny magazyn zbożowy ul. Staroszkolna 17:**

Budynek powstał na początku XX w. posiada charakterystyczne cechy architektoniczne magazynów zbożowych okresu końca XIX i pocz. XX. Elewacja frontowa 7-osiowa z dwiema szerokimi lizenami i prostymi gzymsami międzyokiennymi.

Przy obiekcie należy podjąć prace konserwatorsko – restauratorskie elewacji ceglanej.

5.2.9. Zabytki wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Chojnice wymagające pilnych prac konserwatorskich i restauratorskich:

Obiekty znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków Chojnic będące w złym stanie technicznym, które wymagają w pierwszej kolejności prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych:

- ul. Piłsudskiego 10 – budynek mieszkalno-usługowy 1890 r.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja detali rzeźbiarskich, konserwacja oryginalnych drzwi wejściowych, wykonanie balkonu 2 pietra na podstawie oryginalnego znajdującego się na 1 piętrze, odnowienie drewnianych detali zadaszenia, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo - cynkowe

- ul. Piłsudskiego 11 – budynek mieszkalny 1908 r.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, możliwość wymiany balkonów na nowe stylizowane, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Piłsudskiego 13** - budynek mieszkalny koniec XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, odtworzenie obramień okiennych, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo - cynkowe

- ul. **Piłsudskiego 15** - budynek mieszkalny 1886 r.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych (na podstawie zachowanej dokumentacji zdjęciowej), opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja balkonów, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja balkonów, wymiana rynien i rur spustowych

na tytanowo – cynkowe

- ul. **Piłsudskiego 26** - budynek mieszkalno-usługowy 1910 r.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych (na podstawie zachowanej dokumentacji), opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja balkonów, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Piłsudskiego 25** - budynek mieszkalno-usługowy pocz. XX w.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, konserwacja detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja balkonu, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Piłsudskiego 27** - budynek mieszkalno-usługowy koniec XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, rekonstrukcja i konserwacja detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja balkonów, okna 2 i 3 piętra wymienione na PCV bez zachowanych oryginalnych podziałów, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Piłsudskiego 34** - budynek mieszkalno-usługowy 1932 r.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, rekonstrukcja i konserwacja detali architektonicznych, uzupełnienie obramień okiennych 2 i 3 piętra, malowanie elewacji według kolorystyki zastosowanej w parterze budynku, konserwacja balkonów, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

➤ ul. **Piłsudskiego 35** - budynek mieszkalny pocz. XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, rekonstrukcja i konserwacja detali architektonicznych, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe. W 2018 r. ZGM w Chojnicach złożył wniosek o rozbiórkę obiektu, który został zaopiniowany negatywnie. Przez nieużytkowanie obiektu i brak remontów, budynek niszczeje.

➤ ul. **Piłsudskiego 37** - budynek mieszkalny 1903 r.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, konserwacja detali architektonicznych (boni, nadproży), opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

➤ ul. **Piłsudskiego 40** - budynek mieszkalny 1903 r.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, konserwacja detali architektonicznych (boni, nadproży), opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe.

➤ ul. **Piłsudskiego 42** - budynek mieszkalno –usługowy 1912 r.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, konserwacja detali architektonicznych, malowanie elewacji według kolorystyki ściany szczytowej, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Piłsudskiego 41** - budynek mieszkalny koniec XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, konserwacja detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Piłsudskiego 43** - budynek mieszkalny koniec XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja drzwi frontowych, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Piłsudskiego 44** - budynek mieszkalno-usługowy koniec XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja drewnianej werandy i witraży, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Dworcowa 7** – budynek mieszkalny z 1909 r.:

- naprawa elewacji ceglanych – oczyszczenie cegieł, uzupełnienie ubytków elewacji, rekonstrukcja elementów dekoracyjnych, uzupełnienie tynków, malowanie, naprawa słupów ogrodzeniowych, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

➤ ul. Dworcowa 10 – budynek mieszkalny 1905 r.:

- elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja oryginalnych drzwi frontowych, ocieplenie ściany szczytowej, konserwacja elementów drewnianych elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo - cynkowe
- klatka schodowa: oczyszczenie powierzchni ścian z farb olejnych, skucie słabych tynków, wymiana uszkodzonych stopni i podstopni, oczyszczenie balustrad schodowych, oczyszczenie detali drewnianych podsufitowych, oczyszczenie oryginalnych okuć drzwi, uzupełnienie brakujących i nieodtworzonych tralek balustrad identycznymi jak oryginalne, oczyszczenie i malowanie drzwi, opracowanie kolorystyki ścian,

➤ ul. Dworcowa 14 – budynek mieszkalny 1911 r.:

- elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, remont ogrodzenia

- klatka schodowa: oczyszczenie powierzchni ścian z farb olejnych, skucie słabych tynków, wymiana uszkodzonych stopni i podstopni, oczyszczenie balustrad schodowych, oczyszczenie detali drewnianych podsufitowych, ukrycie instalacji, rur, oczyszczenie oryginalnych okuć drzwi, uzupełnienie brakujących i nieodtworzonych trałek balustrad identycznymi jak oryginalne, oczyszczenie i malowanie drzwi,

ul. **Dworcowa 16, 18** – budynek mieszkalno – usługowy 1910 r. :

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, naprawa balkonów, opracowanie kolorystyki, konserwacja detali architektonicznych, malowanie elewacji, ocieplenie elewacji od strony podwórza, remont ogrodzenia, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

➤ ul. **Dworcowa 23** – budynek mieszkalno-usługowy koniec XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie i konserwacja detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, okna 1 i 2 pietra wymienione bez zachowania oryginalnego podziału okna, zakrycie

sidingu występującego w połaci dachu gładkimi płytami cementowo – włókowymi, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, w części przeznaczony na ogród zimowy znajduje się nowa stolarka okienna odwzorowana na podstawie oryginalnych okien.

Budynek zostanie odrestaurowany w 2020 r. z programu rewitalizacji.

➤ ul. **Dworcowa 26** – budynek mieszkalno –usługowy ok.1920 r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie i konserwacja detali, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

➤ ul. **Dworcowa 28** – budynek mieszkalny koniec XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie i konserwacja detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja detali drewnianych, oczyszczenie boni, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe. Budynek otrzymał dofinansowanie z programu rewitalizacji na wymianę poszycia dachowego.

➤ ul. **Warszawska 5** – budynek mieszkalny 1885 r.:

- elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych, na tytanowo – cynkowe konserwacja oryginalnych drzwi wejściowych, konserwacja balkonów, ocieplenie ścian szczytowych,
- klatka schodowa: oczyszczenie powierzchni ścian z farb olejnych, skucie słabych tynków, wymiana uszkodzonych stopni i podstopni, oczyszczenie balustrad schodowych, oczyszczenie detali drewnianych podsufitowych, oczyszczenie oryginalnych okuć drzwi, uzupełnienie brakujących i nieodtworzonych tralek balustrad identycznymi jak oryginalne, oczyszczenie i pomalowanie drzwi, opracowanie kolorystyki

➤ ul. **Warszawska 15** – budynek mieszkalny 1831 r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych, odparzonych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wykonanie tynków renowacyjnych w obszarze cokołów, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo - cynkowe

➤ ul. **Warszawska 27** – budynek mieszkalny 1833 r.

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych, odparzonych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, wykonanie tynków renowacyjnych w obszarze cokołów, wymiana okien parteru na stolarkę zachowującą oryginalny podział okna, konserwacja zabytkowego ogrodzenia

➤ ul. **Młyńska 23** – budynek mieszkalno – usługowy 1911r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych, odparzonych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie i konserwacja detali architektonicznych, malowanie według ustalonej kolorystyki, ukrycie rur kabli w elewacji, wymiana rynien na tytanowo - cynkowe, odtworzenie gzymsu, uporządkowanie reklam, zaprojektowanie balkonu

- ul. **Młyńska 25** – budynek mieszkalno – usługowy 1911r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych, odparzonych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie i konserwacja detali architektonicznych, malowanie według ustalonej kolorystyki, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, okna parteru wymienione bez zachowania oryginalnego podziału stolarki

- ul. **Młyńska 26** – budynek mieszkalny 1910r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych, odparzonych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie i konserwacja detali architektonicznych, malowanie według ustalonej kolorystyki (obecnie elewacja jest podzielona dwoma kolorami), zaprojektowanie bramy wjazdowej, oczyszczenie oryginalnych kutych krat osłaniających okna piwnic. Odtworzenie detali na podstawie dokumentacji fotograficznej.

- ul. **Pl. Jagielloński 8** - budynek mieszkalny koniec XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych, odparzonych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie i konserwacja detali architektonicznych, malowanie według ustalonej kolorystyki, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo - cynkowe, konserwacja balkonu, zaprojektowanie drzwi frontowych

- ul. **Szewska 8** – budynek mieszkalno-usługowy 1903 -1907 r.:

elewacja: fundamenty z kamienia polnego, mury w złym stanie, widoczne spękania, zły stan tynków zewnętrznych i wewnętrznych, w przyziemiu elewacji zachodniej mury zawilgocone, na elewacji frontowej łuszcząca się farba, prace konserwatorskie: uzupełnienie i konserwacja detali architektonicznych, malowanie według ustalonej kolorystyki, obróbki blacharskie wymiana na tytanowo –cynkowe, stolarka drzwiowa – w większości oryginalna wymaga konserwacji, wystrój i wyposażenie – zachowane piece kaflowe, podłogi deskowe, kuchnie typu Westfalki, posadzki ceramiczne, zachowana stolarka klatki schodowej

- ul. **31 Stycznia 32** – budynek mieszkalny 1811r.:

elevacja: naprawa ubytków, skucie luźnych, odparzonych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie i konserwacja detali architektonicznych, malowanie elewacji, naprawa schodów, projekt drzwi frontowych, wymiana dachówki na karpiówkę, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Sępoleńska** - Wieża ciśnień z 1899 r.

Położona w Chojnicach przy ul. 14 lutego obecnie nieużytkowana. Prac konserwatorskich wymaga ceglana elewacja oraz wewnątrz obiektu. Obiekt jest własnością prywatną.

- ul. **Strzelecka 2** – budynek mieszkalno – usługowy I poł. XIX w.:

elewacja: naprawa schodów, wymiana poszycia dachowego na dachówkę ceramiczną karpiówkę podwójną, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe.
W roku 2019 r. budynek otrzymał dofinansowanie na remont i jest w trakcie prac konserwatorskich.

- ul. **Strzelecka 4** – budynek mieszkalny 1895 r.:

elewacja: naprawa ubytków, oczyszczenie elewacji ceglanych, wymiana uszkodzonych cegieł, wymiana okna białego na brązowe (wymiana bez uzgodnienia), wymiana poszycia dachowego na dachówkę ceramiczną karpiówkę podwójną, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Strzelecka 5** – budynek mieszkalny 1911 r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych, odparzonych tynków, uzupełnienie tynków, malowanie elewacji według ustalonej kolorystyki, wymiana poszycia dachowego na dachówkę ceramiczną karpówką, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Strzelecka 6** – budynek mieszkalno -usługowy 1913 r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych – obramień okiennych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, uporządkowanie reklam

- ul. **Strzelecka 8** – budynek mieszkalno -usługowy 1913 r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych – obramień okiennych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Strzelecka 11** – budynek mieszkalny poł. XIX w.:

elewacja: budynek w złym stanie technicznym , wykonanie projektu adaptacji z ustaleniem kolorystyki, wymiana poszycia dachowego, przystosowanie i adaptacja budynku do funkcji użytkowej. Zagrożenie obiektu ze względu na położenie w strefie sklepów wielkopowierzchniowych.

- ul. **Strzelecka 13** – budynek mieszkalny poł. XIX w.:

elewacja: budynek w złym stanie technicznym, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, ustalenie kolorystyki, wymiana poszycia dachowego, konserwacja ceglanej bramy wjazdowej, wymiana uszkodzonych cegieł. Zagrożenie obiektu ze względu na położenie w strefie sklepów wielkopowierzchniowych.

- ul. **Strzelecka 22** – budynek mieszkalny poł. XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Strzelecka 24** – budynek mieszkalny poł. XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, odtworzenie klasycystycznych kwietników na balkonie w formie mis

- ul. **Strzelecka 30** – budynek mieszkalny poł. XIX w.:

elewacja: należy ujednoczyć kolorystykę oraz poszycie dachowe, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Strzelecka 32** – budynek mieszkalny poł. XIX w.:

elewacja: zaprojektowanie kolorystyki, wymiana poszycia dachowego na dachówkę ceramiczną, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Strzelecka 33** – budynek mieszkalny pocz. XX w.:

elewacja: elewacja frontowa ocieplona, zaprojektowanie kolorystyki, konserwacja oryginalnych drzwi, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Strzelecka 35** – budynek mieszkalny pocz. XX w.:

elewacja: wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych - pilastrów, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja oryginalnych drzwi, uporządkowanie ogrodzenia przed budynkiem

- ul. **Strzelecka 38** – budynek mieszkalny 1898 r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych - boni, pilastrów, naczółków, obramień okiennych z uszkami, malowanie elewacji według kolorystyki ścian szczytowych, konserwacja oryginalnych drzwi, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

➤ ul. **Strzelecka 41** – budynek mieszkalny 1909r.:

- elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, konserwacja oryginalnego balkonu, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, docelowo zakłada się wykonanie projektu nowego płotu od strony frontowej
- klatka schodowa: oczyszczenie powierzchni ścian z farb olejnych, skucie słabych tynków, wymiana uszkodzonych stopni i podstopni, oczyszczenie balustrad schodowych, oczyszczenie detali drewnianych podsufitowych, ukrycie instalacji, rur, oczyszczenie oryginalnych okuć drzwi, uzupełnienie brakujących i nieodtworzonych tralek balustrad identycznymi jak oryginalne, oczyszczenie i malowanie drzwi, opracowanie kolorystyki,

➤ ul. **Strzelecka 49** – budynek mieszkalny II poł. XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana poszycia dachowego na dachówkę ceramiczną karpówką, wymiana okien według oryginalnego podziału. Wymiana oryginalnej stolarki okiennej na PCV bez uzgodnień z konserwatorem zniszczyła budynek.

- ul. **Strzelecka 55** – budynek mieszkalny 1895 r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych - boni, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Strzelecka 59** – budynek mieszkalny II poł. XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, oczyszczenie ceglanych detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynko

- ul. **Strzelecka 61** – budynek mieszkalny koniec XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, konserwacja detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

- ul. **Strzelecka 71** – budynek mieszkalny koniec XIX w.:

elewacja: oczyszczenie i konserwacja ceglanej elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, wymiana poszycia dachowego

➤ **ul. Mickiewicza 1** – budynek mieszkalny ok. 1910 r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, stolarka okienna 2 piętra zrealizowana niezgodnie z pierwotnym podziałem okna,

➤ **ul. Mickiewicza 11** - budynek mieszkalny XIX w.:

elewacja: wymiana poszycia dachowego (odwzorowanie dachówki), naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, stolarka okienna zrealizowana niezgodnie z pierwotnym podziałem okna

➤ **ul. Mickiewicza 17** - budynek mieszkalny 1896 r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych (skutych boni, elementów dekoracyjnych) na podstawie dokumentacji, odtworzenie balkonów, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, odtworzenie bramy wejściowej

➤ **ul. Mickiewicza 19** – budynek mieszkalny 1911 r.:

- elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych (elementów dekoracyjnych nad bramą wjazdową) na podstawie dokumentacji, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, projekt bramy wejściowej, zaprojektowanie nowych drzwi wejściowych, byłoby wskazane wymienić papę na dachówkę karpiówkę, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe
- klatka schodowa: oczyszczenie powierzchni ścian, skucie słabych tynków, wymiana uszkodzonych stopni i podstopni, oczyszczenie balustrad schodowych, oczyszczenie detali drewnianych podsufitowych, ukrycie instalacji, rur, oczyszczenie oryginalnych okuć drzwi, uzupełnienie brakujących i nieodtworzonych tralek balustrad identycznymi

jak oryginalne, oczyszczenie i malowanie drzwi, opracowanie kolorystyki

➤ **ul. Mickiewicza 29** – budynek mieszkalny koniec XIX w.:

- elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, ocieplenie ściany szczytowej, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe
- klatka schodowa: oczyszczenie powierzchni ścian, skucie słabych tynków, wymiana uszkodzonych stopni i podstopni, oczyszczenie balustrad schodowych, oczyszczenie detali drewnianych podsufitowych, ukrycie instalacji, rur, oczyszczenie oryginalnych okuć drzwi, uzupełnienie brakujących i nieodtworzonych tralek balustrad identycznymi jak oryginalne, oczyszczenie i malowanie drzwi, opracowanie kolorystyki

➤ **ul. Mickiewicza 33** – budynek mieszkalny 1909r. :

- naprawa ubytków, uzupełnienie elewacji ceglanej, oczyszczenie cegieł, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, odtworzenie detali, konserwacja balkonów, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wskazana wymiana dachówki (nawiązanie do oryginalnej), wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe
- klatka schodowa: oczyszczenie powierzchni ścian z farb olejnych, skucie słabych tynków, wymiana uszkodzonych stopni i podstopni, oczyszczenie balustrad schodowych, oczyszczenie detali drewnianych podsufitowych, ukrycie instalacji, rur, oczyszczenie oryginalnych okuć drzwi, uzupełnienie brakujących i nieodtworzonych tralek balustrad identycznymi jak oryginalne, oczyszczenie i malowanie drzwi, opracowanie kolorystyki, oczyszczenie posadzki

➤ **ul. Mickiewicza 38** – budynek mieszkalny 1901r.:

naprawa ubytków, uzupełnienie elewacji ceglanej, oczyszczenie cegieł, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, odtworzenie detali, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wskazana wymiana dachówki (nawiązanie do oryginalnej), wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, oczyszczenie i malowanie drzwi wejściowych, oczyszczenie oryginalnych okuć

➤ **ul. Mickiewicza 46** – budynek mieszkalny 1910 r.:

naprawa ubytków, uzupełnienie elewacji ceglanej, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, odtworzenie detali, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, zaprojektowanie balkonu, usunięcie rury z elewacji frontowej, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

➤ **ul. Ogrodowa 5** – budynek mieszkalny 1912 r.:

naprawa ubytków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, odtworzenie obramień okiennych, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe

➤ **ul. Ogrodowa 7, 9** – budynek mieszkalny koniec XIX w.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie elewacji ceglanej, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, odtworzenie detali, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, ocieplenie ściany szczytowej, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe, konserwacja oryginalnych drzwi wejściowych (uzupełnienie płyciny z detalem)

➤ **ul. Ogrodowa 11** – budynek mieszkalny 1911 r.:

elewacja: naprawa ubytków, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, opracowanie kolorystyki, malowanie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe
wymiana poszycia dachowego na dachówkę ceramiczną

➤ **ul. Ogrodowa 16** – budynek mieszkalny 1886 r.:

elewacja: naprawa ubytków, uzupełnienie elewacji ceglanej, oczyszczenie cegieł, skucie luźnych tynków, uzupełnienie tynków, uzupełnienie detali architektonicznych, odtworzenie detali, opracowanie kolorystyki boniowania, wymiana rynien i rur spustowych na tytanowo – cynkowe. W budynku odtworzono stolarkę drzwiową na podstawie dokumentacji fotograficznej.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego miasta Chojnice. Analiza szans i zagrożeń

Analiza szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron wynikająca z oceny stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez miasto Chojnice polityki rozwoju przestrzennego i społeczno - gospodarczego przedstawia się następująco:

- Uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym oraz w programach prorozwojowych miasta Chojnice
- Wysoka aktywność mieszkańców w zakresie kultury
- Walory krajobrazowe i przestrzenne miasta Chojnice
- Tradycje miasta jako miejscowości letniskowej
- Atrakcyjne położenie miasta pod względem krajobrazowym
- Duża ilość obiektów zabytkowych
- Bogactwo kulturowe miasta
- Korzystny układ szlaków komunikacyjnych
- Duże dziedzictwo kulturowe i historyczne miasta
- Docenienie przez mieszkańców i samorząd wagi dziedzictwa kulturowego dla urozmaicenia tożsamości regionalnej
- Potencjał turystyczno-rekreacyjny: ścieżki przyrodnicze, szlaki piesze i rowerowe, elementy infrastruktury turystycznej oraz baza usług turystycznych
- Obecność na terenie powiatu licznych nieruchomości zabytków, stanowisk archeologicznych,

Słabe strony:

- Mała ilość obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- Zły stan zachowania obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Chojnice
- Liczna grupa zabytków znajdujących się poza terenem układu urbanistycznego miasta Chojnice wpisanego do Rejestru Zabytków wymagających dużego nakładu na prace konserwatorskie, restauratorskie i remontowe
- Brak inwestorów zewnętrznych zainteresowanych rewitalizacją istniejących obiektów zabytkowych
- Niedostateczna edukacja o konieczności należytego dbania o zabytki
- Niewystarczające dofinansowanie do projektów dotyczących remontów, konserwacji zabytków, w tym dla prywatnych właścicieli
- Brak lub niska wiedza o prawnych zobowiązaniach właścicieli do należytego utrzymania obiektów historycznych
- Zanikanie tradycyjnej sztuki budowlanej i form budowlanych oraz zanik stosowania tradycyjnych materiałów
- Niewystarczająca promocja zasobów dziedzictwa kulturowego miasta jako towaru turystycznego
- Znaczna odległość od większych ośrodków miejskich
- Nienajlepsze połączenie kolejowe z dużymi aglomeracjami miejskimi

- Zbyt mała wiedza o walorach przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych miasta wśród potencjalnych turystów
- Konflikt pomiędzy interesem publicznym (zachowanie zabytku) z interesem prywatnym (uprawnienia w zakresie dysponowania przedmiotem własności) wynikający z delikatnej materii zabytku archeologicznego. W konsekwencji nie wszystkie stanowiska archeologiczne mogą być trwale zachowane.
- Dla dziedzictwa archeologicznego – większość stanowisk archeologicznych znajduje się na terenach użytkowanych rolniczo lub przeznaczonych pod inny rodzaj zagospodarowania
- Większość stanowisk archeologicznych stanowią tzw. ślady i punkty osadnictwa o niezadowalającym stanie rozpoznania

Szanse:

- Możliwość uzyskania środków pomocowych z UE na poprawę stanu zasobów dziedzictwa kulturowego
- Współfinansowanie z budżetu miasta prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych
- Korzystne tendencje i prognozy w zakresie rozwoju turystyki kulturowej
- Wykorzystanie znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego, jako ważnego elementu promocji miasta Chojnice
- Stworzenie warunków do wykorzystania zasobu dziedzictwa materialnego na potrzeby funkcji kulturalnych i edukacyjnych
- Rozszerzenie współpracy międzyregionalnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie doświadczeń międzynarodowych
- Wysoka aktywność i doświadczenie władz w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych
- Wzrost dotacji na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, w tym na prace konserwatorskie
- Poszerzenie tras turystycznych i szlaków o miejsca i obiekty zabytkowe
- Możliwość wykorzystania imprez kulturalnych do promocji miasta
- Aktywny udział stowarzyszeń i instytucji kultury w kultywowaniu i zachowaniu lokalnego dziedzictwa
- Rozbudowa baz turystycznych z wykorzystaniem obiektów i obszarów o wartościach historycznych i kulturalnych
- Wpisanie do rejestru zabytków cennych zabytków archeologicznych miasta Chojnice
- Wykonywanie i publikowanie badań archeozoologicznych
- Możliwość podniesienia atrakcyjności krajobrazu kulturowego poprzez ekspozycję stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej, m.in. w formie parku kulturowego
- Możliwość pozyskania środków finansowych na ochronę dziedzictwa zabytkowego, archeologicznego z tzw. programów unijnych na rewitalizację obszarów defaworyzowanych poprzez utworzenie parku kulturowego, rewitalizację obszarów wiejskich, rewitalizację terenów przemysłowych itp., lub z programu innowacyjna gospodarka na zastosowanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych w parku kulturowym

Zagrożenia:

- Dewaloryzacja krajobrazu kulturowego przez niekontrolowany proces wprowadzania nowej zabudowy lub wymianę starej na nową o obcych formach, odkształceniach

- Ograniczone możliwości pozyskania środków zewnętrznych na realizację zadań związanych z ochroną zabytków z uwagi na wysoką konkurencyjność innych miast i powiatów
- Samowolne działania na zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich
- Postępująca degradacja obiektów zabytkowych wskutek nadmiernej eksploatacji oraz niedostosowania sposobu użytkowania do charakteru zabytku
- Dewastacje, kradzieże, podpalenia obiektów zabytkowych
- Ekspansja inwestycyjna w historyczne układy urbanistyczne
- Brak odpowiednich przepisów pobudzających sponsorowanie kultury i ochrony zabytków
- Traktowanie konieczności ochrony dziedzictwa kulturowego, jako problemu ograniczającego swobodę dysponowania własnością prywatną i publiczną
- Niewystarczająca współpraca państwa i samorządu terytorialnego na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego
- Zakup obiektów zabytkowych przez deweloperów na cele pozyskania atrakcyjnej działki, w celu budowy nowych obiektów deweloperskich kosztem likwidacji bądź niszczeniem wartości historycznej obiektów zabytkowych
- Postępująca destrukcja stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na terenach rolnych i uprzemysłowionych
- Tendencje do modernizacji obiektów zabytkowych bez liczenia się z wartością oryginalnej substancji zabytkowej

7. Założenia programowe :

7.1. Priorytety, kierunki i zadania programu opieki:

Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako elementu rozwoju społeczno gospodarczego miasta

Kierunek działań:

Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

Zadania:

- Prowadzenie prac restauratorsko-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych (w ramach opracowanego planu remontów),
- Konserwacja i restauracja zespołu średniowiecznych murów wraz z basztami i fosą miejską celem wzmocnienia ich funkcji turystycznych i kulturowych,
- Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na przywrócenie wartości użytkowych i ekspozycyjnych zabytków ,
- Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością miasta) do nowych funkcji,
- Dbanie o stan i porządek przy zabytkowym Cmentarzu rzymsko – katolicki parafii pw. Ścięcia Św. Jana Chrzciciela,
- Inwentaryzacja zabytkowych nagrobków,
- Konserwacja zabytkowych nagrobków,
- Zwiększenie dotacji na prace remontowo – konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych,
- Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom),

- Znakowanie zabytków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Chojnice,
- Dotowanie remontów zabytków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Chojnice,
- Ewidencjonowanie zabytków ruchomych,
- Opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w mieście Chojnice,
- Pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w pozyskaniu środków zewnętrznych na odnowę zabytków,
- Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego miasta Chojnice przez wpisanie do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego nowych układów urbanistycznych tj. ulic: Piłsudskiego, Dworcowa, Mickiewicza, Ogrodowa, Strzelecka,
- Monitoring obszarów stanowisk archeologicznych, w tym kontrola zmian środowiskowych, a w razie potrzeby podejmowanie działań nastawionych na podtrzymanie lub przywrócenie warunków środowiskowych
- Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego przez wpisanie do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego proponowanych zabytków,
- Zabezpieczenie obszarów stanowisk archeologicznych przed zagrożeniami naturalnymi, m.in. usuwanie samosiewów, drzew grożących zawaleniem i powstawaniem wykrotów, usuwanie wyłomów, zabezpieczanie osuwisk, regulacja brzegów cieków wodnych powodujących podmywanie podstaw wałów grodzisk bądź skarp, na których zlokalizowane są stanowiska archeologiczne,
- Współpraca organizacyjna z oddziałami Lasów Państwowych przy w/w pracach przy obiektach znajdujących się na terenach leśnych,
- Dofinansowanie w/w prac przy obiektach niebędących własnością Miasta

Kierunek działań:

Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne

Zadania:

- Określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów, reklam na obiektach zabytkowych i układzie urbanistycznym miasta Chojnice wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego,
- Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: parkach, łaskach, cmentarzach,
- Opracowanie projektu rewaloryzacji oraz realizacja nawierzchni ulic i ciągów pieszych w obszarach zabytkowej architektury,
- Iluminacja najcenniejszych zabytków miasta,
- Oznaczenie obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Chojnic tabliczkami informacyjnymi,
- Likwidacja barier architektonicznych,
- Stworzenie małej architektury współgrającej z obiektami zabytkowymi: ławki, słupy ograniczające, stojaki rowerowe, pergole, kosze, tablice informacyjne, bariery przy ulicach w formie płotków lub niskich żywopłotów,
- Zieleń w otoczeniu obiektów zabytkowych: pergole przy ulicach, nasadzenia drzew i krzewów, tworzenie trawników, żywopłotów przy ulicach, rewitalizacja ogródków przydomowych dla mieszkańców – dworactwo, koncepcje specjalistów - ogrodnika miejskiego,
- Stworzenie funduszy rewitalizacji ogrodów (przylegających do budynków zabytkowych) dla wspólnot mieszkaniowych, mieszkańców- miejsc do grillowania,

- mini placów zabaw, miejsc wypoczynku dla seniorów (przy projektach pomoc ogrodnika miejskiego i architekta miasta),
- Stworzenie funduszu „zielony balkon” – dot. rewitalizacji balkonów w obiektach i strefach zabytkowych,
  - Wymiana oświetlenia w otoczeniu obiektów zabytkowych,
  - Zagospodarowanie strychów, starych „pralni”, wspólnych przestrzeni zamkniętych obiektów zabytkowych na zimowe miejsca spotkań, ustawienia: stołu do tenisa stołowego, piłkarzyki, lotki,
  - Likwidacja barier architektonicznych,
  - Poprawa infrastruktury kolejowej poprzez rewitalizację Dworca kolejowego, wież ciśnień wraz z otoczeniem,
  - Poprawa komunikacji pieszej, samochodowej, rowerowej na obszarach zabytkowych,
  - Umożliwienie finansowania i racjonalnego wykorzystania środków finansowych na utrzymanie krajobrazu kulturowego oraz ratowanie obiektów o szczególnych wartościach historycznych min. średniowiecznych murów miejskich i baszt,
  - Podejmowanie prac porządkowych na terenach stanowisk archeologicznych, tworzenie i utrzymywanie obszarów niskiej zieleni urządzonej, ekspozycja i włączenie w krajobraz kulturowy stanowisk archeologicznych o własnych formach krajobrazowych,
  - Współpraca organizacyjna z oddziałami Lasów Państwowych przy w/w pracach przy obiektach znajdujących się na terenach leśnych,
  - Dofinansowanie w/w prac przy obiektach niebędących własnością Miasta

Kierunek działań:

Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

Zadania:

- Współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną,
- Szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną i tradycyjnym rzemiosłem,
- Szkolenie osób i firm w zakresie przewodnictwa turystycznego
- Wspieranie utrzymywania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów,
- Tworzenie programów dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (szkoleń podnoszących kwalifikacje związane m. in. z konserwacją zabytków, w szczególności w dzielnicach zdegradowanych),
- Wspieranie rozwoju muzeów regionalnych, izb pamięci itp.
- Zwiększenie liczby podmiotów zaangażowanych w ochronę zabytków

Priorytet II. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunek działań:

Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego

Zadania:

- Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określoną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji),
- Walka z samowolami budowlanymi,
- Ochrona panoram oraz przedpola widokowych miasta o wartościach kulturowych,
- Ochrona zabytków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

- Analiza walorów ekspozycyjnych stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej i uwzględnienia osi widokowych przy opracowywaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów najcenniejszych zabytków archeologicznych, zarówno o własnej formie krajobrazowej, jak i tzw. płaskich, w celu objęcia ich ochroną in situ; uwzględnianie w projektach uchwał zapisów powstrzymujących ingerencję w krajobraz oraz w substancję podziemnych nawarstwień kulturowych przy jednoczesnym dopuszczeniu funkcji nieinwazyjnych (np. parki z elementami małej architektury niezwiązanej trwale z gruntem, otwarte tereny rekreacji, łąki, pastwiska),
- Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów inwestycyjnych z analizą możliwych kierunków ochrony stanowisk archeologicznych (np. przesuwanie linii zabudowy lub lokalizacja najmniej inwazyjnych funkcji, np. parkingów, placów),
- Uwzględnianie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapisów informujących o konieczności prowadzenia niezbędnych badań ratowniczych na terenach stanowisk archeologicznych zagrożonych zniszczeniem wskutek dopuszczonej działalności inwestycyjnej i gospodarczej,
- Zmiana miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustalających niekorzystne dla zabytków archeologicznych zasady zagospodarowania,
- Wykup lub zamiana gruntu, na którym znajduje się cenny zabytek archeologiczny w celu ustanowienia ścisłej ochrony rezerwatowej lub podjęcie współpracy z właścicielem gruntu w celu zapewnienia takiej ochrony.

Kierunek działań:

Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego

Zadania:

- Uwzględnianie stanowisk archeologicznych o wyróżniających się formach terenowych przy powoływaniu parków kulturowych,
- Tworzenie dedykowanych parków kulturowych na obszarach nasyconych stanowiskami archeologicznymi o własnych formach krajobrazowych, tworzących zintegrowany krajobraz archeologiczny bądź pojedynczych stanowisk archeologicznych o wybitnych walorach krajobrazowych w skali regionu;
- Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków o zabytki znajdujące się w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
- Utworzenie Pomnika Historii

Kierunek działań:

Ochrona układów zabytkowych i stref ochrony konserwatorskiej

Zadania:

- Ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy,
- Wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów miasta w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy,

Priorytet III. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

Kierunek działań:

Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym miasta

Zadania:

- Udostępnienie informacji o zabytkach miasta na stronach internetowych,
- Utworzenie gminnego systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego,
- Digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego Miasta.

Kierunek działań:

Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

Zadania:

- Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych,
- Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego miasta,
- Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach,
- Popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach,
- Zagospodarowanie obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo,
- Organizowanie konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego,
- Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej miasta (w tym prac magisterskich i dyplomowych),
- Opracowanie cyklu szkoleń wraz z materiałem poglądowym skierowanego do przedstawicieli wspólnot mieszkaniowych, mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontownia obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel, a także sprawnego zarządzania nimi,
- Wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć,
- Szkolenia dla pracowników samorządu terytorialnego odpowiedzialnych za tworzenie dokumentów programowych i planistycznych, w zakresie podstawowej wiedzy o problematyce dziedzictwa zabytkowego, archeologicznego ich wkładu w lokalny zasób kulturowy, możliwych zagrożeń i odpowiednich do nich zasad ochrony,
- Edukacja na poziomie szkolnym w zakresie podstawowej wiedzy na temat archeologicznego dziedzictwa kulturowego jako własności wspólnej obecnych i przyszłych pokoleń; umacnianie potrzeby odpowiedzialności i dbałości o dziedzictwo archeologiczne jako o dobro powszechne,
- Podjęcie dobrej współpracy z lokalnymi grupami poszukiwawczymi, zachęcanie do opracowania programu działania w porozumieniu z właściwym terenowo organem ochrony zabytków oraz jednostki naukowymi (muzea regionalne, muzea archeologiczne)
- Włączenie informacji o dziedzictwie archeologicznym do materiałów promocyjnych (przewodniki, strona internetowa gminy, foldery promocyjne, mapy szlaków turystycznych itp.)

Kierunek działań:

Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym

Zadania:

- Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych, tworzenie zbiorczych map rozmieszczenia stanowisk archeologicznych jako uzupełnienie zbioru kart ewidencyjnych,
- Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków o zabytki znajdujące się w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.
- Rozpoznanie, przy użyciu metod nieinwazyjnych (obserwacja z powietrza/prospekcja geofizyczna), płaskich stanowisk archeologicznych, w celu wytypowania obiektów kwalifikujących się do trwałej konserwacji zapobiegawczej
- Aktualizacja i monitoring zabytków nieruchomości wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.

Kierunek działań:

Monitoring obiektów zabytkowych

Zadania:

- Finansowanie wykonania inwentaryzacji architektoniczno – konserwatorskiej zagrożonych obiektów zabytkowych,
- Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków,

Kierunek działań:

Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego

Zadania:

- Utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej,

8. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Realizacja programu będzie się odbywać poprzez wskazanie zadania na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno - ekonomicznych i finansów publicznych.

8.1. Instrumenty prawne:

- Aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- Wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków
- Wykonywanie decyzji administracyjnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami

8.2. Instrumenty finansowe:

- Finansowanie instytucji kultury
- W miarę możliwości budżetowych finansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich i robót budowlanych
- Aplikowanie o dofinansowanie z funduszy europejskich na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami

8.3 Instrumenty koordynacji:

- Poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego
- Współpraca z Kościołami w zakresie wykonywania prac remontowo-restauratorskich przy zabytkowych obiektach sakralnych

8.4 Instrumenty społeczne:

- Działania edukacyjne, promocyjne
- Współdziałanie z organizacjami społecznymi
- Pozyskiwanie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

8.5 Instrumenty kontrolne:

- Bieżąca aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków
- Monitoring stanu technicznego zabytków

9. Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami art.87 ust.5 zobowiązuje do sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami, który przedstawia radzie miasta.

Przyjmuje się poniższe wskaźniki oceniające poziom realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Chojnice:

W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno-gospodarczego miasta

- Poziom wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami (w %)
- Wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom

W ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- Poziom objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (w %)
- Liczba wniosków o wpis do Rejestru Zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych
- Liczba wniosków o wpis do Gminnej Ewidencji Zabytków

W ramach priorytetu III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości:

- Liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego)
- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie miasta
- Liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych, tras związanych z obiektami zabytkowymi
- Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników)
- Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
- Liczba osób zwiedzających muzea itp.
- Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego

10. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Właściciele zabytków - osoby fizyczne lub jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego, finansują

prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane. Działania te wchodzą w zakres sprawowanej przez właścicieli opieki i ochrony nad zabytkiem, polegającej w szczególności na zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku wraz z otoczeniem w jak najlepszym stanie zgodnie z zapisami ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami.

Właściciele mają prawo i możliwość pozyskiwania funduszy na dofinansowanie prac przy zabytkach ze źródeł publicznych krajowych (budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego), zagranicznych (fundusze Unii Europejskiej) oraz innych, w tym prywatnych (m.in. od osób fizycznych i prawnych, organizacji pozarządowych).

10.1 Źródła publiczne - krajowe:

Ochrona zabytków i opieka nad nimi jest ustawowym obowiązkiem państwa, samorządów i właścicieli zabytków. Tak więc do finansowania działań na rzecz utrzymania dziedzictwa kulturowego są zobowiązani wszyscy wymienieni. Poniżej przedstawiono przykładowe źródła pozyskiwania środków zewnętrznych i możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy z uwzględnieniem środków publicznych.

1. budżet państwa:

Dofinansowanie prac na zasadach określonych w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2018 r. poz.2067 z późn. zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków Dz.U. z 2017 r. poz. 1674 z późniejszymi zmianami, obejmujące prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, określone w art. 77 ww. ustawy:

- Sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- Przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- Opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- Wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami,
- Sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- Zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- Stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- Odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych, albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- Odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
- Odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- Modernizacja instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- Wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- Uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
- Działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- Zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15 ustawy,
- Zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

W wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie wymienionych powyżej prac, do 100% w przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ww. ustawy:

- jeżeli zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną, naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych
- jeżeli stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, z zastrzeżeniem, iż łączna kwota dotacji udzielonych ze źródeł publicznych nie może przekraczać 100% nakładów koniecznych na wykonanie prac przy zabytku

Źródła finansowania:

4.1 Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Programy Ministra są podstawą do ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze i osoby fizyczne. MKiDN ogłasza programy, z których do zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami można zaliczyć działania w ramach:

- Rozwój infrastruktury kultury
- Edukacja kulturalna i diagnoza kultury
- Dziedzictwo kulturowe – priorytety:
  - Priorytet „Ochrona zabytków”
  - Priorytet „Wspieranie działań muzealnych”
  - Priorytet „Kultura ludowa”
  - „Ochrona zabytków archeologicznych”
- Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

instytucja zarządzająca:

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Departament Ochrony Zabytków

ul. Krakowskie Przedmieście 15/17

00-071 Warszawa

tel. (22) 421-01-00

Dane kontaktowe:

Tel: +48 22 21 21 102

Fax: +48 22 21 21 148

doz@mkidn(dot)gov.pl

b. Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków udziela dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane, szczegółowe informacje dostępne są na stronie internetowej: www.ochronazabytkow.gda.pl

Instytucja zarządzająca:

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku

ul. Dyrekcyjna 2/4,

80-852 Gdańsk

tel. 58 301 62 67

fax. 58 301 62 68

2. budżety jednostek samorządu terytorialnego udzielają dofinansowania prac zaplanowanych do wykonania w roku udzielenia dotacji na zasadach określonych w uchwałach podjętych przez te jednostki. Dofinansowywane działania obejmują prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, określone w art. 77 ww. ustawy w

wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac, do 100% w przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ww. ustawy,

Gmina Miejska Chojnice dofinansowuje prace na podstawie Uchwały nr XXXVI/416/17 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 25 września 2017 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Institucja zarządzająca:

Urząd Miejski w Chojnicach (uchwała zamieszczona w załączniku nr 1 do Programu)

ul. Stary Rynek 1

89-600 Chojnice

tel. 52 397 18 - 00

www.miastochojnice.pl

3. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dofinansowują przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska, ograniczaniem emisji i efektywnością energetyczną również na obiektach zabytkowych, a także takie działania jak zwiększenie powierzchni terenów zieleni na obszarach zurbanizowanych m.in. poprzez rewitalizację oraz pielęgnację i ochronę starych drzew i alei.

Institucja zarządzająca:

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

ul. Konstruktorska 3a

02-673 Warszawa,

10.2 Źródła publiczne – zagraniczne:

Publiczne źródła zagraniczne to przede wszystkim fundusze strukturalne Unii Europejskiej, w szczególności Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego. Fundusze te dostępne są w ramach programów uwzględniających różne obszary tematyczne i terytorialne:

1. poziom krajowy:

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020, Oś priorytetowa VIII: Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury wspiera kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii.

instytucja zarządzająca:

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Departament Funduszy Europejskich

tel. 22 4210302 fax. 22 4210371

2. poziom regionalny - wojewódzki:

Regionalne Programy Operacyjne realizowane w celu podnoszenia konkurencyjności regionów przez samorządy poszczególnych województw, uzupełniają programy o charakterze centralnym obejmujące zakresem obszar całego kraju i wspierają m.in. działania z zakresu zachowania dziedzictwa kulturowego. **Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014 – 2020** przewiduje interwencję w obiekty zabytkowe w osi priorytetowej 8 Konwersja i priorytecie inwestycyjnym 6c „Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego”, którego celem jest zwiększona atrakcyjność turystyczna miejsc o szczególnych walorach kulturowych i przyrodniczych.

W ramach tego priorytetu dofinansowane mogą być projekty obejmujące ratowanie, przywracanie wartości i ochronę charakterystycznych zabytków lub ich zespołów wraz z otaczającym je kontekstem krajobrazowym, poprzez m.in. prace rehabilitacyjne i modernizacyjne służące nadaniu im nowych funkcji (usług turystyki lub kultury), przy możliwym jednoczesnym zachowaniu funkcji dotychczasowych, jak również wdrażanie nowych form zarządzania (tworzenie parków kulturowych). Wspierane będą też projekty umożliwiające bezpieczną eksploatację zasobów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu.

instytucja zarządzająca:

**Departament Programów Regionalnych
Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego**

ul. Augustyńskiego 2

80 - 819 Gdańsk

e-mail: dpr@pomorskie.eu

tel. 58 326 81 33, fax: 58 326 81 34

3. programy współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej:

Zadania inwestycyjne dotyczące opieki nad zabytkami mogą być uwzględniane w zakresie projektów współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej (np. Program **Interreg Europa Środkowa**). jako przedsięwzięcia pilotażowe lub uzupełniające.

11. Realizacja i finansowanie przez miasto zadań z zakresu ochrony zabytków

Cele określone w Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Chojnice 2020-2023 będą osiągnane poprzez:

- Wspólne działania władz miasta Chojnice z Ministerstwem Kultury, Urzędem Marszałkowskim Województwa Pomorskiego, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, władzami kościelnymi, jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami na zasadach porozumień, umów, wspólnych projektów i tworzenia wyspecjalizowanych podmiotów,
- Inicjatywy własne władz miasta Chojnice
- Stosowanie instrumentów finansowych m.in.: dotacje, prowadzenie instytucji, nagrody, zachęty itp.
- Funkcje programowe - programy lokalne (np. rewitalizacji) i projekty, kontrakty, itp.
- Inne działania stymulujące,
- Współpracę ze szkołami (organizowanie zajęć i konkursów z zakresu ochrony zabytków) i miejscowymi placówkami kulturalnymi

Załącznik nr 1 do Programu:

- Uchwała nr XXXVII/416/17 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 25 września 2017r. (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2017r. poz. 3528) w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

UCHWAŁA NR XXXVI/416/17 RADY MIEJSKIEJ W CHOJNICACH

z dnia 25 września 2017 r.

w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016r. poz. 446, poz. 1579 i poz. 1948 oraz z 2017r. poz. 730 i poz. 935) oraz art. 81 w związku z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2014r. poz. 1446; z 2015r. poz. 397, poz. 774 i poz. 1505; z 2016r. poz. 1330, poz. 1887 i poz. 1948 oraz z 2017r. poz. 60, poz. 1086 i poz. 1595), uchwała się, co następuje:

§ 1. 1. Z budżetu Gminy mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków położonych na obszarze Gminy Miejskiej Chojnice, jeżeli:

- 1) obiekt znajduje się w złym stanie technicznym;
- 2) obiekt posiada istotne znaczenie historyczne, artystyczne, konstrukcyjne lub naukowe dla Gminy.

2. Dotacja może być udzielona każdemu, kto jest właścicielem lub posiadaczem zabytku, o którym mowa w ust. 1, zwanym dalej "podmiotem".

3. Dotacja może być udzielna na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, o którym mowa w ust. 1, które zostaną wykonane w terminie określonym w umowie lub przeprowadzone w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku o udzielenie dotacji.

4. Dotacja może obejmować nakłady konieczne na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane wymienione w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz.1446 ze zm.).

5. Gmina przyznając środki finansowe na dofinansowanie projektu, może uzależnić ich przyznanie od zastosowania przy ich wydatkowaniu zasad równego traktowania, uczciwej konkurencji i przejrzystości na podstawie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1579).

§ 2. 1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, o którym mowa w § 1 ust. 1.

2. Jeżeli zabytek, o którym mowa w § 1 ust. 1 posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w § 1 ust. 1 wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

4. Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych nie może być udzielona, jeżeli:

- 1) nakłady konieczne na te prace lub roboty w 100% są finansowane z dotacji pochodzących z innych źródeł;
- 2) łączna kwota dotacji udzielonych przez Gminę Miejską Chojnice lub uprawnione organy przekroczyła wysokość 100% nakładów koniecznych na te prace lub roboty.

§ 3. Podmiot ubiegający się o dotację winien złożyć do Burmistrza Miasta wnioski o dotację oraz następujące załączniki:

- 1) decyzja o wpisie do rejestru zabytków obiektu, którego dotyczą prace lub roboty;
- 2) dokument potwierdzający tytuł władania zabytkiem;
- 3) harmonogram oraz kosztorys przewidywanych prac lub robót ze wskazaniem źródeł ich finansowania;
- 4) projekt zakresu remontu, prac konserwatorskich lub rekonstrukcji;

- 5) decyzja właściwego organu ochrony zabytków zezwalająca na przeprowadzenie prac lub robót;
- 6) informacja o wnioskach o udzielenie dotacji skierowanych do innych organów;
- 7) wykaz prac lub robót wykonanych w okresie poprzedzającym dzień złożenia wniosku w przypadku ubiegania się o dofinansowanie prac lub robót wykonanych wcześniej.

§ 4. 1. Wniosek o przyznanie dotacji należy złożyć w terminie do 30 listopada roku poprzedzającego realizację prac lub robót celem zapewnienia środków w uchwale budżetowej.

2. Termin, o którym mowa w ust. 1, nie ma zastosowania w przypadku ubiegania się o dotację na prace interwencyjne wynikające z zagrożenia zabytku lub w przypadku, gdy na dzień 30 listopada roku poprzedzającego realizację prac lub robót nie jest możliwe złożenie wymaganych do wniosku załączników.

3. Uzyskanie dotacji w trakcie roku budżetowego w przypadku zaistnienia sytuacji, o których mowa w ust. 2, uzależnione jest od możliwości dokonania zmian w uchwale budżetowej.

§ 5. Zakres dotacji, jej wysokość oraz nazwę podmiotu otrzymującego dotację określa uchwała budżetowa.

§ 6. Z podmiotem, któremu przyznano dotację Burmistrz zawiera roczną umowę, która powinna zawierać:

- 1) opis prac lub robót i termin ich wykonania;
- 2) kwotę dotacji i tryb jej przekazania, uzależniony od wyniku kontroli postępu prac lub robót i rozliczenia poniesionych wydatków;
- 3) sposób i termin rozliczenia udzielonej dotacji oraz zasady zwrotu niewykorzystanej kwoty;
- 4) zobowiązanie podmiotu ubiegającego się o dotację do poddania się pełnej kontroli w zakresie należytego wykonania prac lub robót, w tym udostępnieniu niezbędnej dokumentacji;
- 5) zasady zwrotu niewykorzystanej części dotacji.

§ 7. 1. Podstawą rozliczenia dotacji jest komisyjny odbiór wykonanych prac lub robót oraz udostępnienie niezbędnej dokumentacji.

2. W celu rozliczenia dotacji podmiot otrzymujący dotację składa Burmistrzowi sprawozdanie z wykonania prac i robót w terminie 30 dni od dnia zakończenia prac lub robót wraz z protokołem odbioru lub innym dokumentem potwierdzającym wykonanie prac.

§ 8. 1. W przypadku stwierdzenia wykorzystania dotacji niezgodnie z umową oraz nie przedstawienia rozliczenia w terminie, nieterminowego zwrotu niewykorzystanej dotacji, podania nieprawidłowych lub niepełnych informacji, o których mowa w § 3, Gmina odstąpi od umowy rozwiązując ją ze skutkiem natychmiastowym.

2. W przypadku określonym w ust. 1 dotacja podlega zwrotowi, a podmiot traci prawo do ubiegania się o dotację z budżetu Gminy przez kolejnych 5 lat.

§ 9. Traci moc Uchwała Nr XXXIX/422/13 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 16 grudnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.Urz.Woj.Pom. z 2014r. poz.10).

§ 10. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Chojnice.

§ 11. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej
Antoni Szlanga